

DIPLOMADOLGOZAT

Hajdu-Nováczki Eszter Szonja

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Emberi erőforrás tanácsadó mesterszak

**A KÖZÉPISKOLÁSOK
PÁLYAORIENTÁCIÓJÁT SEGÍTŐ
SZERVEZETEK ÉS SZAKEMBEREK
MŰKÖDÉSÉNEK VIZSGÁLATA A CIVIL ÉS
ÁLLAMI SZFÉRA TÜKRÉBEN**

Belső konzulens: Dr. Suhajda Csilla Judit
docens

Belső konzulens Agrár- és Élelmiszergazdasági
intézete: Intézet

Készítette: Hajdu-Nováczki Eszter Szonja

Levelező tagozat
2025

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
1. Bevezetés.....	3
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. Pályaorientáció, pályaorientációs szolgáltatások és programok	6
2.1.1. A pályaorientáció alapjai és fogalmai	6
2.1.2. A pályaorientáció szerepe az önismeret, motiváció és döntéshozatal fejlesztésében	7
2.2. A pályaorientációt megalapozó elméleti modellek és megközelítések	9
2.3. A pályaorientációs szolgáltatások és szereplői	14
2.3.1. Az iskolai pályaorientáció gyakorlata: tanórák, programok, tanácsadás	15
2.3.2. Szereplők: pedagógus, tanácsadó, iskolapszichológus, szülő	16
2.3.3. Civil szervezetek kiegészítő szerepe hazai szervezetek, kiemelt példák ismertetése	18
2.4. A középiskolás korosztály pályaorientációs sajátosságai	19
2.4.1. Életkori fejlődéslélektan: identitáskeresés, döntéshozatali képességek	19
2.4.2. Motiváció és önismeret kialakulása	20
2.4.3. Családi, iskolai, kortárshatások szerepe	22
2.4.4. Digitális világ, pályainformációs túlterheltség.....	24
2.4.5. A tanácsadás kihívásai ebben az életkorban	26
3. Saját kutatás.....	28
3.1. Hipotézisek és célok.....	28
3.2. Kutatás módszerei	29
4. Kutatási eredmények.....	31
4.1. Interjú vizsgálat eredményei.....	31
4.2. A tartalomelemzés eredményei	48
4.2.1. Általános, formai jellemzők	48

4.2.2. Célcsoport és elérhetőség vizsgálata	50
4.2.3. Tartalmi jellemzők	53
4.2.4. Kommunikációs és vizuális jellemzők	55
4.2.5. Tartalom minősége és hitelessége	57
5. Következtetések és javaslatok	59
5.1. Hipotézisek értékelése az eredmények tükrében.....	60
6. Összefoglalás.....	63
7. Irodalomjegyzék.....	65
8. Ábrák jegyzéke.....	69
9. Mellékletek.....	70
9.1. Interjú kérdőív	70
9.2. Tartalomelemzési szempontok.....	71
10. Függelék (nyilatkozatok).....	73

1. Bevezetés

„Azzá legyen, aki lenni akar...” – írja Aquinói Tamás, akinek gondolatát Vekerdy (2011) is megerősíti, amikor arról beszél, hogy minden gyermekben eleve ott rejlik mindaz, amivé válhat, ahogyan a makkban benne van a tölgyfa. A fejlődéshez azonban megfelelő talajra, esőre és napfényre van szükség, vagyis olyan környezetre, amely lehetővé teszi a benne rejlő potenciál kibontakozását.

Ezt a szemléletet nagyon közel érzem magamhoz, és ezen gondolatok jelentősége erősítette dolgozatom megírását és témaválasztását is. Hiszek abban, hogy minden fiatal magában hordozza a képességet arra, hogy megtalálja helyét a világban, de mindezek mellett a kibontakoztatásához egy támogató környezetre van szüksége, amely segíti őt, hogy az önismeretét fejlessze. egy ilyen környezetben fontos, hogy az érdeklődése, képességei felismeréssé váljanak, ezáltal hozzásegítsék a sikeres döntéshozatalhoz. A pályaorientáció ebben a folyamatban kulcsszerepet tölt be, egy hidat képez az egyéni adottságok és a társadalmi–gazdasági lehetőségek között.

Szilágyi Klára (2012) szerint a pályaorientáció olyan folyamat, amelynek középpontjában az önismeret, az érdeklődés és a képességek feltárása áll, célja pedig, hogy segítse az egyént eligazodni a pályák és a munka világában. A folyamat nem pusztán információátadás, hanem fejlődési út, amely során az ember megtanulja megfigyelni önmagát, felismerni értékeinek és céljainak változását, és ezeket összehangolni a környezet kínálta lehetőségekkel.

A téma aktualitását az adja, hogy a fiatalok pályaválasztási döntése ma egyre korábban és egyre nagyobb nyomás alatt születik meg. A pályaorientáció, ahogyan azt Kenderfi Miklós (2022) is hangsúlyozta, már egészen korai életkorban, akár az óvodában megkezdődhet, természetesen az életkornak megfelelő formában. Az élményszerű ismerkedés a különböző foglalkozásokkal, a szerepjátékok és tapasztalatszerzés során a gyermekben már megjelenik a saját érdeklődés, kíváncsiság és kompetenciaérzet csírája. Ez a korai tapasztalás teremti meg annak az önismereti alapját, amelyre a későbbi, tudatosabb pályaorientációs folyamat épülhet. A szerző gondolatai felhívja a figyelmet arra, hogy nem elég az, hogy korai életszakaszban elkezdjük a gyerekek érdeklődését felkelteni, azt is hangsúlyozta, hogy ezeket a lehetőségeket, a szülőnek,

pedagógusnak elő kell készíteni, és az esemény után fel is kell dolgozni, le kell vezetni, hogy le tudja vonni a megfelelő következtetéseket, tanulságokat.

Saját tapasztalatból tudom, hogy akár már kiscsoporttól kezdődően a kisgyermekesek képesek eldönteni két dologról, hogy melyik téma érdekli őket jobban, akár a foglalkozásokat illetően is, ez a kezdetleges döntésképeség az önismeret és a belső motiváció fejlődésének korai formája. Ezek az apró, de jelentős választások képezik később a tudatos pályaválasztási folyamat pszichológiai alapját.

A munkaerőpiac gyors változásai, az automatizáció, a digitalizáció és a kompetenciaigények átalakulása miatt a pályorientáció kérdése új megvilágításba került. Emellett az állami, civil és magánszektor különböző formában vesz részt a pályorientációs szolgáltatások nyújtásában, de ezek az ellátási formák gyakran széttagoltak és kevésbé összehangoltak. A téma így nemcsak pedagógiai és pszichológiai, hanem társadalmi és szakpolitikai szempontból is időszerű.

Dolgozatom célja, hogy feltárja, milyen tényezők befolyásolják a középiskolás korosztály pályorientációját, hogyan jelenik meg ebben a pszichológiai fejlődés, a motiváció, az önismeret és a döntéshozatali folyamat, valamint hogyan működnek együtt a különböző szereplők. Pedagógusok, tanácsadók, szülők, civil és állami szervezetek a fiatalok támogatásában.

A kutatás empirikus, kvalitatív módszertanra épült, félig strukturált interjúk és honlapok tartalomelemzésének segítségével. Az interjúk célja, hogy feltárják, hogyan látják a pályorientációval foglalkozó szakemberek a középiskolás korosztály helyzetét, milyen módszereket és megközelítéseket alkalmaznak a fiatalok támogatására, és miként értékelik az állami és civil szféra együttműködését ezen a területen. A résztvevők különböző típusú szervezeteknél dolgoznak (állami, civil), így az eredmények több nézőpontból világítanak rá a rendszer erősségeire és hiányosságaira.

A kutatás várható hozadéka, hogy hozzájárul a pályorientációs rendszer szektorok közötti együttműködésének mélyebb megértéséhez, és rámutat arra, milyen tényezők segíthetik elő egy életút-támogató, fenntartható pályorientációs szemlélet kialakulását. Az eredmények gyakorlati haszonnal bírhatnak az oktatási intézmények, a tanácsadók és a szakpolitikai

döntéshozók számára is, mivel rámutathatnak a fejlesztésre szoruló területekre és a jó gyakorlatokra egyaránt.

A dolgozat szerkezete ennek megfelelően épül fel: a második fejezet a dolgozat szakirodalmi alátámasztását adja a teljesség igénye nélkül: a pályaorientáció fogalmi és szakirodalmi hátterét, valamint a hazai és nemzetközi szakpolitikai kereteket mutatja be, a harmadik fejezet ismerteti a kutatás célját, hipotéziseit és módszertanát; a negyedik fejezet az empirikus vizsgálat eredményeit tartalmazza, míg az ötödik fejezet a következtetéseket és a fejlesztési javaslatokat foglalja össze.

A dolgozat reményeim szerint hozzájárul ahhoz, hogy a pályaorientációt ne egy elszigetelt iskolai feladatként, hanem komplex, több szereplő együttműködésén alapuló rendszerként lássuk, amelynek középpontjában az egyéni kibontakozás és a tudatos életpálya-építés áll.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Pályaorientáció, pályaorientációs szolgáltatások és programok

2.1.1. A pályaorientáció alapjai és fogalmai

A pályaválasztás minden ember életében meghatározó döntés, amely során az egyén a rendelkezésre álló lehetőségek közül önállóan választ olyan foglalkozást, amely számára és a társadalom számára is értékteremtő lehet. (Szilágyi, 2000). E tudatos döntést megelőzi egy tájékoztató és felkészülési folyamat, ezt nevezzük pályaorientációnak, amely segíti az egyént abban, hogy minél tudatosabb választást hozzon. A két fogalom szorosan összefügg, egymásra kölcsönösen hat, ezért közös tárgyalásuk indokolt

Kenderfi (2012), Borbély-Pecze (2016a) egyaránt élethosszig tartó fejlődési folyamatként értelmezik a pályaorientációt, amelyben az önismeret, a kompetenciafejlesztés és a döntéshozatali képesség fejlesztése kap központi szerepet.

A pályaorientáció a pedagógia, a pszichológia és a munkaerőpiaci ismeretek határterületén elhelyezkedő, **interdiszciplináris fogalom**, amelynek meghatározása a szakirodalomban nem egységes. A terminológia használatában gyakori az átfedés, például a „szakmai orientáció” és a „pályaorientáció” kifejezések olykor egymás szinonimájaként jelennek meg (Dobai, 2014). A **kortárs értelmezések** szerint a pályaorientáció dinamikusan fejlődő, folyamatosan bővülő és komplexebbé váló terület, amely az önismeret, a döntéshozatal és az életpálya-építés egymásra épülő szempontjait integrálja (Szilágyi Klára, 2014) megfogalmazása szerint a pályaorientáció *„a tanuló egyéni igényeinek figyelembevételével segíti a megfelelő pálya kiválasztását, kiterjedt információnyújtás révén”*, (Szilágyi – Völgyesy, 1996) az optimális döntéshez az egyénnek szüksége van pályaismeretre, munkaerő-piaci ismeretekre, valamint a saját önismeretének minél tágabb fejlesztésére: tudja, milyen erősségei vannak, mi érdeklí igazán, van egy kialakult kép benne, hogyan illeszkednek a munka világához.

2.1.2. A pályorientáció szerepe az önismeret, motiváció és döntéshozatal fejlesztésében

A pályorientáció mai értelmezései a korábbi statikus, egyszeri döntésre épülő felfogástól a dinamikus, élethosszig tartó fejlődési szemlélet felé mozdultak el. A modern koncepciók szerint a pályorientáció nem csupán információátadást jelent, hanem olyan folyamatot, amely az egyén önismeretét, döntési autonómiáját és karriermenedzsment-kompetenciáit is fejleszti. Az OECD (2024) legújabb jelentése szerint a digitális technológiák térnyerésével a pályorientációs rendszerek egyre inkább adatvezérelt és személyre szabottá válnak, támogatva az önrányított tanulást és a pályatervezést. Az Interreg Danube (2023) kutatása kiemeli, hogy a hatékony pályorientáció ma rendszerszemléletben értelmezhető, ahol az egyéni, oktatási, munkaerő-piaci és társadalmi tényezők kölcsönhatásban formálják az életpálya-építést. A karrierépítés így nem egyszeri döntés, hanem folyamatos adaptációs folyamat, amelyben központi szerepet kap az önhatékonyság, a reziliencia és a pályarugalmasság (career adaptability). Az új megközelítések a társadalmi igazságosság és esélyegyenlőség elvét is központi elemként kezelik, hangsúlyozva, hogy a pályorientáció a társadalmi mobilitás és az inklúzió eszköze lehet, amennyiben minden fiatal számára hozzáférhető, digitálisan támogatott és kompetenciafejlesztő formában valósul meg (OECD, 2024; Interreg Danube, 2023).

Az egyéni életpálya sikeres és folyamatos alakításához, menedzseléséhez megfelelő tudásra és készségekre van szükség. E készségeket és ismereteket nevezzük összefoglaló szakkifejezéssel életpálya-építési kompetenciáknak. Borbély-Pecze (2013) Sultana (2011) és Lovšin és Gravina (2012) alapján az életpálya-építési kompetenciákat olyan készségekként határozza meg, amelyek segítségével az egyén képes önismereti, oktatási és munkaerő-piaci információk integrálására és ezek alapján pályaterv kialakítására.

A pályorientáció egyik legkorábbi és legmeghatározóbb hazai értelmezését Rókusfalvy Pál (1981) adta meg, aki szerint a pályaválasztási tanácsadás minden formájának, a pályaválasztási és a munkavállalási tanácsadástól kezdve az életpálya-támogatásig, központi célja az ember és a pálya megfeleltetése. E megközelítés lényege, hogy az egyén érdeklődése, képességei és értékrendje összhangban legyen a választott foglalkozás követelményeivel, ezáltal biztosítva a személyes elégedettséget és a társadalmi hasznosságot.

Rókusfalvy (2002) munkássága a pályaorientáció pszichológiai megalapozásának korszakát képviseli, ahol a döntéshozatalt elsősorban az egyéni jellemzők és a pályák elvárásai közötti illeszkedés (matching) vizsgálata határozta meg. Ez a szemlélet később számos hazai és nemzetközi elmélet alapjául szolgált, többek között Szilágyi (2000/a, 2014), Kenderfi (2012) és munkáiban is továbbfejlesztve jelent meg, immár rendszerszemléletű és élethosszig tartó folyamatként értelmezve a pályaorientációt.

Borbély-Pecze Tibor Bors (2016b) szerint a pályaorientáció ma már nem egyetlen döntési pillanat, hanem olyan fejlődési folyamat, amely az életpálya különböző szakaszaiban újra és újra megjelenik, és az egyéni fejlődéshez igazodik.

A pályaorientáció szemlélete az elmúlt évtizedekben átalakult: a korábbi, egyszeri pályaválasztásra épülő megközelítést felváltotta az élethosszig tartó tanulást és a folyamatos szakmai fejlődést támogató modell, amelynek középpontjában az önismeret elmélyítése és a rugalmas alkalmazkodás áll. A pályaorientáció akkor hatékony, ha képes összehangolni a személyiségfejlődés pszichológiai tényezőit, az oktatás nevelési céljait és a munkaerőpiac igényeit, ezáltal támogatva a tanulók tudatos és reálisan megalapozott döntéseit. A pályaorientáció egyik központi célja az önismeret elmélyítése, a belső motiváció erősítése és a tudatos döntéshozatali készségek fejlesztése. A folyamat során a tanulók nem csupán információt kapnak a lehetséges pályautakról, hanem képessé válnak saját erőforrásaik és lehetőségeik reális értékelésére. A pályaorientáció ezáltal segíti őket abban, hogy tudatosan jelöljenek ki célokat, mérlegeljék az alternatívákat, és felelősséget vállaljanak döntéseik következményeiért, ami hosszú távon hozzájárul az önálló és megalapozott életpálya-építéshez.

A hazai szakemberek már a XX. század második felében felismerték e szemlélet jelentőségét, sok esetben megelőzve a nemzetközi kutatási trendeket. Völgyesy (1976) már ekkor rámutatott, hogy a pályaválasztási döntés lényege abban rejlik, hogy az egyén a környezeti és társadalmi hatások, valamint saját tapasztalatai integrálásával jut el a számára megfelelő döntéshez. Hasonlóan, Ritoók Pálné (1986) azt hangsúlyozta, hogy minden fiatal számára lehetőséget kell biztosítani olyan pálya megtalálására, amelyben személyes adottságai kibontakozhatnak és képességei optimálisan érvényesülhetnek. Mindez csak akkor valósulhat meg, ha a pályaválasztásra való felkészítés időben elkezdődik, vagyis nem a döntési kényszer pillanatában, hanem már korábban, amikor a pedagógus támogathatja az „ember és pálya” legkedvezőbb találkozását.

Szilágyi (2000) meghatározása szerint a pályaorientáció egy olyan folyamat, amely a tanuló egyéni szükségleteit figyelembe véve, széleskörű információnyújtással segíti a megfelelő pálya vagy szakma kiválasztását. Suhajda (2017) ezt a gondolatot továbbfejlesztve úgy véli, hogy a korszerű pályaorientáció nemcsak információátadást jelent, hanem aktív, döntés-előkészítő folyamat, amelyben az ismeretszerzés, az önismeret és a társadalmi tájékozottság egyaránt szerepet kap.

Nemzetközi kutatások is alátámasztják ezt a szemléletet: Lester (2000) és Watts (2000) egyaránt rámutatnak, hogy a megalapozott pályadöntés nemcsak az adott élethelyzetre ad választ, hanem az egész életpályát befolyásolja, és hozzájárul az életen át tartó tanulás sikeréhez. Ebből következik, hogy a modern pályaorientáció nem zárul le egyetlen döntéssel, hanem élethosszig tartó támogató rendszerként működik (Lifelong Guidance – LLG). A pályaorientációs tanácsadás tehát napjainkban már nem pusztán egy konkrét választási helyzetben nyújt segítséget, hanem folyamatos kísérő és támogató tevékenység, amely az egyén életútja során bekövetkező váltások, döntési krízisek és újratervezési szakaszok idején is támaszt biztosít (Karner, 2010). Kenderfi (2012) szerint a pályaorientációs tevékenység hatékonyságát két fő tényező befolyásolja: egyrészt a releváns információk célba juttatásának minősége, másrészt a szolgáltatásoknak az adott célcsoport igényeire való illesztése.

Összességében tehát a pályaorientáció egy olyan humán szolgáltatási rendszer, amelynek középpontjában maga az ember áll – saját érdekeivel, értékrendjével és tapasztalataival együtt (Szilágyi, 2000). Ez a megközelítés összhangban áll az élethosszig tartó tanulás és az adaptív karrierépítés alapelveivel, amelyek a modern munkaerőpiaci és neveléstudományi szemlélet közös metszetét adják.

2.2. A pályaorientációt megalapozó elméleti modellek és megközelítések

A pályaorientáció elméleti megközelítései közül több is kiemelt jelentőséggel bír a serdülők döntéshozatalának megértésében. Az alábbiakban négy olyan modellt ismertetek, amelyek a leggyakrabban hivatkozottak a szakirodalomban, és amelyek különböző pszichológiai irányzatokból kiindulva járulnak hozzá a pályaválasztás folyamatának értelmezéséhez.

A szakdolgozatom témája a pályaorientáció a középiskolás korosztályban, vagyis az, hogyan tudjuk segíteni a fiatalokat abban, hogy megtalálják a helyüket az életben, és jó döntéseket hozzanak a jövőjükéről. Ahhoz, hogy jól tudjuk segíteni tanácsadóként értenünk kell, hogyan születik meg egy pályadöntés: Mi befolyásolja, hogyan fejlődik? Miért nehéz ennek a korosztálynak a pályaválasztás, valamint szakemberként hogyan lehet segíteni benne?

A következőkben röviden bemutatott négy elmélet azt segíti elő, hogy különböző irányokból világítja meg ugyanazt a folyamatot.

Super (1980) modellje a pályafejlődés szakaszait írja le, és bemutatja, hogyan változik az ember élete során a hivatásról, munkáról és önmegvalósításról alkotott képe. Az elmélet azért különösen fontos, mert segít megérteni, hogy a vizsgált célcsoport, a középiskolás korosztály, a pályafejlődés mely szakaszában tart, és milyen döntési feladatok jellemzik ezt az életszakaszt. Holland a személyiség és a pálya illeszkedésének elméletét dolgozta ki, amely rámutat arra, hogy a sikeres pályaválasztás alapja az önismeret és a személyiségjegyek tudatosítása. Ez az elmélet fejlődéslélektani szempontból is alátámasztja az önismeret-fejlesztés fontosságát a serdülőkorban.

Krumboltz (1996) a tanulási tapasztalatok szerepét hangsúlyozza, és megerősíti azt a szemléletet, hogy a pályaorientáció nem egyszeri döntés, hanem folyamatos tanulási folyamat, amelyet a tapasztalatok, megfigyelések és visszajelzések alakítanak.

Bandura elmélete az önhatékonyság, az önbizalom és a modellkövetés jelentőségét emeli ki, és pszichológiai alapot nyújt a segítő kapcsolathoz, amelyben a fiatalok megerősítést, támogatást és mintát kaphatnak döntéseikhez.

E négy elmélet szintézise segíti a pályaorientációs tanácsadókat abban, hogy megértsék a serdülők döntéshozatalát, és hatékonyabban támogassák őket pályaválasztási folyamataikban. A következőkben ezeket az elméleteket részletesebben is bemutatom. A pályaorientáció elméleti megközelítései közül több is kiemelt jelentőséggel bír a serdülők döntéshozatalának megértésében.

Az alábbiakban négy olyan fontos modellt ismertetek, amelyek a leggyakrabban hivatkoztak a szakirodalomban, és melyek a fent említett pszichológiai irányzatokból kiindulva járulnak hozzá a pályaválasztás folyamatának értelmezéséhez.

Ahhoz, hogy valóban segíteni tudjuk a fiatalokat a döntéseikben, fontos megértenünk, mi zajlik bennük pszichológiai szinten. Milyen fejlődési feladatokat élnek meg, milyen belső és külső tényezők befolyásolják őket. A szakirodalomban több olyan elmélet is létezik, amely ezekre a kérdésekre különböző szempontból ad választ.

A következő fejezetben négy meghatározó modellt szeretnék bemutatni: Super életpálya-elmélete, Holland személyiség–környezet illeszkedéselmélete, Krumboltz tanuláselméleti modellje és Bandura szociális tanulás és önhatékonyság-fogalma, ami meghatározója a mai pályaorientációs gyakorlatoknak. Ezek az elméletek együttesen segítenek megérteni, hogyan születnek a serdülők pályadöntései, és milyen pszichológiai tényezők támogatják vagy nehezítik azt.

Super elmélete az egész folyamatot összefüggéseiben vizsgálja, nem csak azt nézi, hogyan választunk szakmát, hanem a viselkedést, fejlődést is alapul veszi, és hogyan maradunk a döntésünkben hosszútávon, tehát egy átfogó pszichológiai koncepcióban gondolkodik.

Super szerint az ember szakmai útja nem egy adott pillanatban dől el, hanem felépítve fokozatosan látszik, jelenik meg az élet különböző szakaszaiban. Az egyén életének különböző szakaszaiban más és más feladat kerül előtérbe: először próbálkozunk, majd döntéseket hozunk, beilleszkedünk, fejlődünk, és újratervezünk. A kutatások azt mutatják, hogy ez a folyamat nem zárul le egy ponton, hanem egész életünkön át tart, egy folyamatos körforgás, ami változásokkal jár.

Kiemelt jelentőségű Super 1980-ban kidolgozott „életpálya-szivárvány” (life-career rainbow) modellje, amely nyolc életszerep bemutatásán keresztül az ember teljes életútját igyekszik megragadni. A modell szerint az egyén életében különböző szerepek – például gyermek, tanuló, dolgozó, szülő vagy szabadidős tevékenységet végző személy – párhuzamosan is jelen lehetnek, és eltérő mértékben válnak hangsúlyossá az élet különböző szakaszaiban.

1. ábra: Super szivárványmodellje

(Forrás: Szabó Csilla: Újszerű gyakorlati „modell” a pályaeorientáció intézményi szintű támogatására, 2013,

https://oimb.elte.hu/dstore/document/11776/MB%202013_02_Sz.Csilla_prezi_p%C3%A1lyaori_EJG.pdf)

Holland (1997) úgy gondolta, hogy az emberek olyan szakma irányába mozdulnak el, ami megfelel a személyiségünknek, az elgondolását egy modellbe illesztette bele. Szemlélete szerint az egyén pályaválasztása akkor tekinthető ideálisnak, ha az ember személyisége és a munkahelyi környezet elvárásai korrelálnak egymással. A modell hat típusant különít el, és egy mozaikszóban vált ismerté, melynek elnevezése: RIASEC. A modell a kutatások alapján azt bizonyította, hogy a nagyfokú illeszkedés nagymértékben meghatározója a szakmai elégedettségnek és a teljesítménynek.

Szilágyi (2005) arra világít rá, hogy Holland modelljében az egyén minél jobban megmutassa magát, sítlusát, személyiségét a munkáján keresztül, erre törekszik és erőfeszítést tesz érte, olyan pályát választ, ahol ezek a jegyek minél inkább meg tudnak mutatkozni. Úgy gondolta, hogy a pályáját érintő döntések során a meghatározott személyiségtípusok azt a környezetet keresi, ami a legjobban illik hozzá, és a céljai elérését optimálisan be tudja jósolni, ahol sikereket, és elégedettséget tud megélni.

A kutatások alapján hat környezetmodellt, és hat személyiségmodellt írt le.

Realista típus: gyakorlatias, kétkezi tevékenységekben érzi jól magát, szereti a fizikai, manuális munkát és a konkrét feladatokat. Kevésbé verbális, inkább cselekvésben fejezi ki magát. Az optimális számára a mozgásos, eszközökkel végzett tevékenységeket kínáló szakmai közeg.

Intellektuális, kutató típus: elmélyült, elméleti gondolkodásra hajlamos személyiség, akit az elvont problémák és a tudományos kérdések érdekelnek. Inkább befelé forduló, független, és az intellektuális kihívásokat részesíti előnyben a strukturált, szabályozott helyzetekkel szemben.

Művészi típus: az önkifejezésre és az alkotásra törekszik, érzékeny és kreatív. Nehezen viseli a kötöttségeket, és olyan feladatokat keres, amelyek teret engednek az egyediségnek, az esztétikai megnyilvánulásnak és a szabadságnak.

Szociális típus: emberközpontú, empatikus és segítőkész. Mások támogatása és a közösségi együttműködés adja számára a motivációt. A segítő-támogató, emberi kapcsolatokat előtérbe helyező környezetben érzi magát otthonosan.

Vállalkozó típus: dinamikus, magabiztos, vezetői szerepre törekvő személyiség. Jó kommunikátor, meggyőző és céltudatos, számára a teljesítményorientált, versengő környezet a legmegfelelőbb.

Konvencionális típus: rendezett, szabálykövető, szereti az átlátható struktúrákat és a kiszámíthatóságot. Pontos, megbízható, és leginkább a jól szervezett, hierarchikus környezetben teljesít hatékonyan. (Spokane – Cruza-Guet, 2005)

A modell lényege, hogy az egyén akkor érhet el szakmai elégedettséget és hatékonyságot, ha személyiségtípusa összhangban van a munkahelyi környezet sajátosságaival. (Holland, 1997)

Tanuláselméleti modell: Learning Theory of Career Counseling – LTCC

Krumboltz és munkatársai (1975) úgy látták, hogy a pályaválasztást és a munkában való fejlődést a tanulás és a tapasztalatok formálják. Az elmélet négy fő tényezőt emel ki, melyet röviden ismertetek:

1. Genetikai adottságok, mint a képességek, fizikai jellemzők vagy temperamentum;

2. Környezeti tényezők, például a társadalmi és gazdasági feltételek, amelyek befolyásolják a lehetőségeket

3. Tanulási tapasztalatok, vagyis azok az élmények és megerősítések, amelyek hatására kialakulnak a pályával kapcsolatos attitűdjeink; valamint

4. Feladatmegoldási készségek, amelyek segítségével a személy az új helyzetekhez alkalmazkodik és döntéseket hoz.

A modell arra mutat rá, hogy az egyén karrierútja nem egy előre eldöntött, kőbe vésett momentum, hanem a tapasztalatokból tanulva, folyamatosan alakul.

A tanulásméleti modell rávilágít arra, hogy a pályaválasztás nem egyszeri döntés, hanem tanulási folyamat, amelyben a tapasztalatok és a környezet egyaránt meghatározó. Ez a szemlélet jól illeszkedik a mai pályaorientációs gyakorlatba, ahol a hangsúly az önismeret fejlesztésén és a tapasztalati tanulás támogatásán van.

2.3. A pályaorientációs szolgáltatások és szereplői

A pályaorientációt a mindennapokban nem csak elméleti megközelítések mentén értelmezzük, hanem egyre inkább gyakorlati, intézményesült szolgáltatási formákon keresztül is megjelenik. Magyarországon leginkább az oktatási intézmények, pedagógiai szakszolgálatok, szakképzési centrumok, területi foglalkoztatási osztály, munkaerőpiaci szervezetek, valamint a civil szektor képviselői vesznek leginkább részt a fiatalok pályaorientációs támogatásában. Bár a pályaorientáció egyre hangsúlyosabb terület, a pedagógusképzésben jelenleg nem kap hangsúlyos szerepet, és nem képezi részét a képzésnek.. Ezt a hiányt pótolja, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE) pályaorientáció szakterületen pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzést, valamint emberi erőforrás tanácsadó mesterképzést kínál. Ezek a képzések hiánypótló szerepet töltenek be, hiszen céljuk, hogy a szakemberek felkészülten, korszerű módszertannal tudják támogatni ezekben a középiskolások pályaorientációját és döntéseit. Ebben a fejezetben szeretném bemutatni, a pályaorientációs szolgáltatások legfontosabb típusait és szereplőit, továbbá pár gondolatot szeretnék ezek rendszerszintű összefüggéseiről és kapcsolódási pontjairól.

2.3.1. Az iskolai pályaorientáció gyakorlata: tanórák, programok, tanácsadás

Az pályaorientáció az iskolákban, oktatási intézményekben zajló tevékenységek egyik kulcseleme, amelynek célja, hogy a tanulók tudatosabban készüljenek a továbbtanulásra és a munkaerőpiacra való kilépésre. Suhajda Csilla (2017) csoportosítja és levezeti a kereteket, és úgy gondolja, hogy a pályaorientáció az iskola egészének feladata, amely tanórákon, programokon és tanácsadási formákon keresztül valósul meg.

A tanórai keretek között leggyakrabban az osztályfőnöki órák biztosítanak lehetőséget a pályaválasztási témák feldolgozására, ahol az osztályfőnök szabad kezet kaphat a téma támogatására. Ezeken az alkalmakon a tanulók önismereti gyakorlatokon, értékrenddel és érdeklődési körrel kapcsolatos feladatokon vesznek részt, vagy olyan beszélgetések zajlanak, amelyek segítik a jövőbeli célok konkretizálását. Sok pedagógus a pályaorientációt tantárgyi tartalmakba is beépíti, például biológiaórán a természettudományos pályák, vagy történelemórán a társadalomtudományi hivatások bemutatásával (Suhajda, 2017, p. 61–63).

A programok szintjén az iskolák egyre gyakrabban szerveznek pályaválasztási napokat, nyílt napokra történő felkészítéseket, illetve tematikus heteket. Gyakori forma a volt diákok meghívása, akik saját tapasztalataikat osztják meg a pályaválasztás és továbbtanulás folyamatáról.

A tanácsadás mint egyéni vagy csoportos tevékenység szintén meghatározó része a rendszernek. Az iskolapszichológusok, pályaorientációs tanácsadók és fejlesztőpedagógusok olyan támogató beszélgetéseket vezetnek, amelyekben a tanulók személyes kérdéseire, dilemmáira reagálnak. Míg a csoportos tanácsadás célja elsősorban az információátadás és az önreflexió erősítése, az egyéni konzultáció során inkább az egyéni útkeresés és döntési helyzetek feldolgozása kerül előtérbe (Suhajda, 2017, p. 83–85).

A hatékony pályaorientációs gyakorlat alapja tehát az, hogy a tanulók többféle formában találkozhatnak a témával: tanórai beszélgetések, projektmunkák, pályanapok, valamint tanácsadói támogatás révén. Ezek a tevékenységek együtt képesek segíteni abban, hogy a fiatalok ne csak ismereteket szerezzenek, hanem reális képet alakítsanak ki önmagukról és a lehetőségeikről. (Suhajda Csilla Judit, 2017. A pályaorientációs tevékenységek rendszerszintű vizsgálata a köznevelésben. Doktori értekezés, Pannon Egyetem.)

Véleményem szerint a pályorientáció már az alapfokú nevelésben, akár az óvodában is megjelenhetne, természetesen a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő módon. Minél korábban és minél többféle szakmával, foglalkozással találkoznak a gyerekek, annál inkább kialakul bennük egyfajta tapasztalati alap, amely segíti őket abban, hogy felismerjék, mi iránt érdeklődnek, és mi az, ami kevésbé vonzó számukra. Az ismétlődő, élményszerű találkozások révén a szakmákhoz kapcsolódó élmények habituálódnak, és fokozatosan elindul az érdeklődés szűkülése, fókuszálódása. Így egy későbbi pályorientációs vagy szakmabemutató napon már nem új, „heuréka” élményt jelent számukra egy-egy tevékenység, hanem tudatosabban képesek megkülönböztetni, mely területek állnak hozzájuk közel, és melyek nem. Ez a folyamat elősegítheti, hogy a fiatalok korábban és tudatosabban kezdjenek érdeklődni egy-egy konkrét pálya iránt, ami alapként szolgál a további oktatási intézményben.

A pályorientációs folyamat alapja az együttműködés. A fiatalok döntéseit nem egyetlen tényező határozza meg, hanem az iskola, a szakmai támogatás és a család közös hatásrendszere formálja. Az iskolai pályorientáció kulcsszereplői a pedagógusok, a tanácsadók, az iskolapszichológusok és a szülők, ez gondolat Völgyesy (1976) és Ritoók Pálné (1986b) munkáiban megjelent: a pályaválasztásra való felkészítés csak akkor lehet igazán eredményes, ha a különböző szereplők közösen dolgoznak a tanulók támogatásán.

A pedagógusok kulcsfigurái a folyamatnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, így gyakran elsőként veszik észre, milyen irányba érdemes terelni őket. Az osztályfőnöki órák, pályorientációs beszélgetések vagy projektmunkák során a tanárok segítenek abban, hogy a tanulók felfedezzék saját képességeiket és érdeklődésüket (Suhajda, 2017, Völgyesy, 1976).

A pályorientációs tanácsadók szakmai oldalról támogatják a diákokat: segítenek eligazodni a lehetőségek között, mérlegelni az alternatívákat és reális célokat kitűzni. Munkájuk során nemcsak információt adnak, hanem a döntéshozatali képességet is fejlesztik. Ez a szemlélet Lester (2000) és Watts (2000) szerint is a hatékony tanácsadás egyik legfontosabb alapelve.

2.3.2. Szereplők: pedagógus, tanácsadó, iskolapszichológus, szülő

Az iskolapszichológus szerepe a pályorientációs folyamatban egyre inkább az élményalapú tanulás és az önreflexió támogatására épül. Az iskolapszichológus a pályorientációs folyamat kulcsszereplője, aki nemcsak tanácsadói, hanem koordináló és fejlesztő funkciót is betölt.

A pályaorientáció az iskola egészét átszövő, több szakember – pedagógus, pszichológus és szülő, együttműködésén alapuló folyamat (Borbély-Pecze, 2023, p. 4–12). A szerző szerint az önismeret és a pszichológiai támogatás dimenziója még mindig háttérbe szorul az iskolai programokban, ezért az iskolapszichológus jelenléte különösen fontos. Feladata, hogy támogassa a tanulók karriereképének formálását, valamint a döntéshozatali és önismereti kompetenciák fejlődését.

Wang és munkatársai (2025) kutatása rámutatott, hogy a karrierfejlesztés során a vizuális és játékos szimulációk hatékonyan erősítik az önismeretet, a döntési kompetenciát és a rezilienciát. A résztvevők a kockázatmentes, mégis valóság-hű szimulációkon keresztül megtapasztalhatták a siker és kudarc érzelmi dinamikáját, ami elősegítette a reflektív tanulást és az önszabályozást.

A szerzők szerint a karrierrel kapcsolatos pszichológiai támogatás akkor a leghatékonyabb, ha a fiatalok élményszerű, empátikus és biztonságos környezetben fedezhetik fel saját útjukat, ez az elv közvetlenül alkalmazható az iskolapszichológus pályaorientációs gyakorlatában is.

A szülők bevonása szintén meghatározó. A pályadöntés végső soron mindig családi közegben születik meg, és a szülők értékrendje, támogatása vagy épp elvárásai jelentősen formálják a fiatal döntéseit. Suhajda (2017) kutatásai szerint a pedagógusok törekednek arra, hogy a szülők is részesei legyenek ennek a folyamatnak, például nyílt napok, szülői értekezletek vagy közös programok formájában. Összességében a pályaorientáció hatékonysága azon múlik, mennyire képesek ezek a szereplők együttműködni. Ha az iskola, a tanácsadók, a pszichológusok és a család közös szemlélet mentén támogatják a tanulót, akkor a fiatal nemcsak információt kap, hanem valódi, személyre szabott segítséget a jövőbeli döntéseihez.

Állami szolgáltatók rendszere: Oktatási Hivatal, Szakképzési Centrumok, Foglalkoztatási Szolgálatok

A pályaorientáció hazai rendszere több szereplő együttműködésére épül, és ezen belül kiemelt szerepet kapnak az állami szolgáltatók. Suhajda Csilla Judit (2017) rámutat, hogy az állami intézményrendszer szervezeten és országos lefedettséggel működik, célja pedig a fiatalok döntéshozatalának támogatása és az iskolából a munka világába való átmenet segítése.

Az Oktatási Hivatal elsősorban az iskolai pályaorientáció koordinációjáért, a módszertani támogatásért és az egységes irányelvek kidolgozásáért felelős. Emellett adatgyűjtéssel és kutatásokkal is hozzájárul a pályaválasztási folyamatok fejlesztéséhez.

A szakképzési centrumok kulcsszerepet töltenek be a szakmai képzés gyakorlati irányának kialakításában és a szakmatanulás társadalmi presztízsének erősítésében. Tevékenységük célja, hogy a tanulók számára valós képet adjanak a különböző szakmák tartalmáról és a munkaerőpiaci elvárásokról. Ennek érdekében rendszeresen szerveznek pályaorientációs rendezvényeket, például nyílt napokat és szakmabemutatókat, valamint együttműködnek a térségi vállalkozásokkal, kamarákkal és munkaerőpiaci partnerekkel. A centrumok a duális képzési rendszer működtetésében is meghatározó szereplők, hiszen koordinálják a tanulószerveződéseket és a szakmai gyakorlatokat. (2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről)

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatok (korábbi nevükön munkaügyi központok) feladata, hogy a munkaerőpiac oldaláról támogassák a pályaorientációs folyamatokat. Ők nyújtanak információt a hiányszakmákról, a keresett kompetenciákról, és tanácsadói hálózatuk segíti a fiatalokat abban, hogy összehangolják saját érdeklődésüket és a piaci igényeket. Összességében az állami szolgáltatók összehangolt működése biztosítja, hogy a pályaorientáció rendszere országos szinten is elérhető, de hatékonysága nagymértékben múlik az intézmények közötti együttműködésen.

2.3.3. Civil szervezetek kiegészítő szerepe hazai szervezetek, kiemelt példák ismertetése

A civil szféra fontos kiegészítő szerepet tölt be a hazai pályaorientációs rendszerben. A civil kezdeményezések sok esetben rugalmasabban és innovatívabban reagálnak azokra a hiányterületekre, amelyekre az állami rendszer kevésbé tud gyorsan választ adni. Számos szervezet, például az Miénk a Pálya Alapítvány és a High School Alapítvány, olyan fejlesztéseket és programokat valósít meg, amelyek a fiatalok önismeretét, döntési kompetenciáját és pályaismeretét egyaránt erősítik.

Az Érted Agria Alapítvány tevékenységében a strukturált, csoportos tanácsadási formák, valamint a saját fejlesztésű módszertani játékok és eszközök kapnak hangsúlyt, amelyek az

iskolai környezetben is alkalmazhatók. A Miénk a Pálya Alapítvány iskolai partnerségekben megvalósuló témaheteket, projektmunkákat és önismereti programokat szervez, amelyek során a tanulók aktív, reflektív módon dolgozzák fel a pályaválasztáshoz kapcsolódó kérdéseket. A High School Alapítvány pedig egy országos szakmai és önkéntes közösség segítségével kínál coachingot, tréningeket és pályaaorientációs napokat, amelyekben az iskolák és a diákok partneri módon vesznek részt.

E civil szervezetek működése jól példázza, hogy az állami és civil szféra közötti együttműködés milyen mértékben képes növelni a pályaaorientációs szolgáltatások elérhetőségét és minőségét. Mindez azt is mutatja, hogy a civil kezdeményezések módszertani fejlesztéseikkel, közösségi bevonásukkal és gyakorlatorientált szemléletükkel értékes kiegészítői az állami rendszernek (Magyar Pedagógiai Társaság Pályaaorientációs Szakosztály, 2022).

2.4. A középiskolás korosztály pályaaorientációs sajátosságai

2.4.1. Életkori fejlődéslélektan: identitáskeresés, döntéshozatali képességek

A középiskolás korosztály a pályaaorientáció szempontjából kulcsfontosságú életszakaszban van. Ekkor alakul ki az identitás, fejlődnek a döntéshozatali kompetenciák, és fokozatosan tudatosul az önismeret és a motiváció szerepe. Erikson (1968) ezt az időszakot az identitás kontra szerepkonfúzió szakaszaként írja le, amikor a fiatal az önazonosság és a független döntéshozatal közötti egyensúlyt keresi.

A fejlődést egyszerre befolyásolja a család, az iskola, a kortárs csoport és a digitális környezet, ezért a tanácsadói munka ebben az életkorban összetett feladat. Szalóki és Kerpel-Fronius (2022:162) szerint az egyén „*társas lényként kapcsolódik közösségekhez*”, és az identitás formálódását a társadalmi szerepek sokszínűsége határozza meg. Az identitásfejlődés tehát biológiai, pszichológiai és társas tényezők kölcsönhatásaként megy végbe.

A döntéshozatali minták kialakulásában meghatározó a szocializációs közeg. Szalóki és Kerpel-Fronius (2022) kimutatták, hogy a fiatalok értékrendjére leginkább a család van hatással: a válaszadók 73 %-a említette a szülők befolyását. A családi kommunikáció így alapvetően formálja a fiatal önálló gondolkodását és döntési stratégiáit. A szerzők rámutatnak, hogy sok serdülő még elzárkózik a társadalmi részvételtől, ami a döntési felelősségvállalás alacsony

szintjére utal. Ugyanakkor hangsúlyozzák, hogy az identitás dinamikusan alkalmazkodik a változó világhoz, és a döntési tapasztalatok kölcsönösen erősítik az önazonosság fejlődését. Összességében a serdülők identitásépítése és döntéshozatali képességei egymással összefonódó folyamatok, amelyeket a társas tanulás és az önálló gondolkodás gyakorlása tesz teljessé.

A legújabb kutatások tovább árnyalják Erikson elméletét: az identitásfejlődés nem egyszeri, lezárt folyamat, hanem dinamikus, folyamatosan újraértékelt egyensúlykeresés. Branje és munkatársai (2021) szerint a serdülők identitása két egymással összefonódó ciklus mentén fejlődik: a felfedezés (exploráció) és az elköteleződés (commitment) váltakozásában. A fiatalok új szerepeket, célokat próbálnak ki, majd döntéseiket időről időre felülvizsgálják, miközben életük eseményeit személyes narratívává szervezik.

Ez a narratív önreflexió segít a múlt, jelen és jövő összekapcsolásában, és hozzájárul a stabil önazonosság érzéséhez. A szerzők rámutatnak, hogy az identitás formálódása elsősorban a mindennapi kapcsolatokban zajlik – a család, a kortársak és a tanárok támogató jelenléte alapvetően befolyásolja az önismeret és a döntéshozatali képességek érését (Branje et al., 2021). Összegzésként elmondható, hogy a serdülőkör a pályaeorientáció pszichológiai alapjainak kialakulásának időszaka. Az identitáskeresés, a döntéshozatali kompetenciák és az önreflexió fejlődése szorosan összefonódik, és meghatározza a fiatal felnőttkori pályaválasztási érettséget.

2.4.2. Motiváció és önismeret kialakulása

A középiskolás tanulók pályaeorientációs döntéseit meghatározza a pályadöntési énhatékonyság, a motiváció szintje és az önismeret fejlettsége. Pálvölgyi (2022) empirikus vizsgálata rámutat, hogy a 10–11. évfolyamos gimnazisták pályaválasztási bizonytalansága szoros kapcsolatban áll az önismeret és az életpálya-építési kompetenciák fejlettségével, valamint a motiváció hiányával.

A szerző szerint a *„pályadöntési énhatékonyság az egyén hite abban, hogy mennyire képes pályafejlődése során a döntésekkel kapcsolatos tevékenységeket, önértékelés, pályaismeret-fejlesztés, célválasztás, tervezés – sikerrel teljesíteni”* (Pálvölgyi 2022:215). Ez a hit szoros összefüggésben áll a belső motivációval, és mögötte állhat a szükséges kompetenciarendszer. A tanulmányban alkalmazott CDDQ-kérdőív „motivációhiány” és „önismeret-hiány” alszámai különösen hangsúlyosak: az eredmények szerint a motiváció hiánya és az önismeret

hiányosságai egyaránt növelik a pályaválasztási nehézségeket. A szerző kiemeli, hogy az önismeret-fejlesztés és az életpálya-építési kompetenciák tanulási folyamat eredményeként, tapasztalati úton alakulnak ki.

Ez arra utal, hogy a középiskolai nevelésben kiemelt szerepe van a reflektív önismereti fejlesztésnek, a célorientált motiváció fenntartásának, valamint a döntési énhatékonyság támogatásának.

Kenderfi (2024) szerint a pályaorientációs folyamat alapja az önismeret, amely magában foglalja a tanulók képességeinek és érdeklődési körének tudatos feltérképezését.

Az önismeret mélyülését a közös célkitűzés és a személyre szabott tevékenységek támogatják, hiszen „*a fiatal érdeklődéséhez, igényeihez igazodva erősebb a motivációs háttere*” (Kenderfi 2024:145).

A szerző hangsúlyozza, hogy a vizsgált fiatal fejlődése nem pusztán információátadás eredménye, hanem a reflektív önismereti munka következménye: a tanuló saját tapasztalatain és a célzott beszélgetéseken keresztül alakítja ki pályaképét és döntési önbizalmát. A mentorálás így egyszerre fejleszti az önreflexiót és növeli a belső motivációt, ami elengedhetetlen a tudatos pályadöntéshez.

Pálvölgyi (2024) kutatásában a középiskolás diákok pályaorientációs kompetenciáit vizsgálta, különös tekintettel a motiváció és az önismeret szerepére.

Az eredmények szerint azok a tanulók, akik magasabb szintű pályadöntési énhatékonysággal és belső motivációval rendelkeznek, fejlettebb pályamenedzsment-kompetenciákat mutattak.

A szerző kiemeli, hogy az önismeret és az önreflexió kulcsszerepet játszik a célkitűzések és pályaorientáció tudatos alakításában, vagyis a motivált, reflektív gondolkodás erősíti a döntési autonómiát és a pályatervezési folyamatot.

Mindez alátámasztja, hogy a serdülők pályaválasztási érettsége nem csupán információbirtoklás, hanem az önmagukhoz való tudatos viszonyuláson és a belső motiváció fenntartásán alapul.

A nemzetközi szakirodalom is hangsúlyozza, hogy a pályaorientációs folyamat hatékonysága nagymértékben függ a tanulók motivációjától és önismeretétől.

Wang, Li és Wang (2024) szisztematikus áttekintése szerint azok a karrierintervenciók bizonyultak a legeredményesebbnek, amelyek a karrierdöntési önhatékonyság, a motiváció és a célorientált gondolkodás erősítésére építettek.

A vizsgált programokban a fiatalok csoportos önismereti és döntéshozatali feladatokban vettek részt, amelyek során fejlődött önreflexiójuk, jövőorientációjuk és pályaaazonosság-érzésük.

A szerzők szerint a motiváció kulcsszerepe abban áll, hogy a diák megtapasztalja: képes hatással lenni saját jövőjére, ezáltal nő az elköteleződése és karrieradaptivitása.

Az eredmények alapján a motivációs és önismereti tényezők együttes fejlesztése alapvető feltétele a tudatos pályaválasztásnak és az életpálya-tervezés sikerének.

Összegzésként elmondható, hogy a középiskolás korosztály pályaaorientációját az identitás, a motiváció és az önismeret együttes fejlődése határozza meg, amelyek tudatos fejlesztése a pályaaorientációs tanácsadás alapvető célja.

A középiskolások pályaaorientációs döntéseiben a belső motiváció, az önismeret és a karrierdöntési önhatékonyság együttes fejlődése a kulcs. Az önreflexív gondolkodás és a célirányos tanulási tapasztalatok támogatása elengedhetetlen a tudatos, autonóm pályatervezéshez.

2.4.3. Családi, iskolai, kortárshatások szerepe

A pályaaérdeklődés és a pályaválasztás alakulását több tényező formálja, köztük a család, az iskola és a kortárskapcsolatok. Tudlik (2023) kiemeli, hogy az iskolai környezet kulcsszerepet játszik a fiatalok pályaaorientációjában, hiszen közvetlenül és közvetve is hatást gyakorol a döntéshozatalra. A tantárgyi élmények, a tanári hozzáállás, a szabadidős tevékenységek és a csoportkohézió mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a tanuló milyen irányba formálja érdeklődését és elköteleződését. A kutatás szerint az iskolának nem csupán információátadó funkciója van, hanem felelőssége a pályaaérdeklődés tudatos fejlesztése is, mivel a tanulók döntései visszahatnak az oktatási rendszerre, a tanulmányi eredményességre és a lemorzsolódás mértékére. A szerző hangsúlyozza, hogy a gimnáziumi oktatásban gyakran hiányzik a pályaaorientáció szemlélete, noha a diákok életkorukból adódóan éppen ebben az időszakban formálják önazonosságukat és jövőképeket.

A pályaaorientációs döntések hátterében a társas környezet különböző szintjei a család, az iskola és a kortárs csoport egyaránt meghatározó szerepet töltenek be.

Marcionetti és Zammitti (2023) középiskolások körében végzett vizsgálata arra mutatott rá, hogy a serdülők karrierdöntéseiben az anyai támogatás a legerősebb befolyásoló tényező, amelyet az apai, majd az iskolai és kortársi hatások követnek.

A kutatók szerint a szülői elfogadás és érzelmi biztonság erősíti a fiatalok karrierdöntési önhatékonyságát, vagyis azt a meggyőződésüket, hogy képesek befolyásolni saját jövőjüket. Ugyanakkor a túlzott szülői irányítás akadályozhatja az autonóm döntéshozatal kialakulását.

Az iskolai szereplők, különösen a tanácsadók és tanárok, hatása akkor válik jelentőssé, ha a diákokat nem csupán információval látják el, hanem reflektív, önismeretre épülő támogatást is biztosítanak. A vizsgálat összegzése szerint a szülői, tanári és kortársi kapcsolatrendszer együttes működése teremti meg a tudatos és motivált pályaválasztás legkedvezőbb pszichoszociális feltételeit.

Az iskola aktív szerepe nagyon fontos a pályaeorientáció támogatásában, nemcsak formális keretként, hanem nevelési szintértként.

Kenderfi (2022b) szerint a középiskolai közösségi szolgálat a tanulás élményszerű és reflektív formája, amely elősegíti az önismeret és a döntési kompetenciák fejlődését. Az iskolai környezet akkor támogatja hatékonyan a pályaeorientációt, ha nem csupán információt ad át, hanem lehetőséget teremt a személyes tapasztalatok tudatos feldolgozására. A szerző hangsúlyozza, hogy a pedagógiai keretbe ágyazott, önreflexiót ösztönző folyamatok, például csoportfoglalkozások vagy mentorálás segítik a tanulókat abban, hogy felismerjék saját erősségeiket, és tudatosabban alakítsák pályaválasztási döntéseiket.

Marcionetti és Zammitti (2023) szerint a kortársak hatása a pályaválasztásban nem direkt, hanem inkább szociális megerősítésen alapuló folyamat.

A serdülők hajlamosak az önmagukról alkotott képet a kortársak visszajelzésein keresztül alakítani, így a barátok elismerése, támogatása vagy éppen elbizonytalanítása befolyásolja a döntési önbizalmat és a pályaeazonosság érzését.

A kutatás szerint a kortársak szerepe leginkább érzelmi biztonságot nyújt, illetve megerősíti a fiatalokat a választott céljaikban, ugyanakkor ritkán jelentenek konkrét irányt vagy információforrást.

A fiatalok gyakran beszélgetnek egymással a jövőbeli terveikről, de ezek a beszélgetések inkább a közös azonosulásról és bátorításról szólnak, mintsem tudatos pályatervezésről.

A szerzők megállapítják, hogy bár a kortársak befolyása általában gyengébb a szülőihez képest, mégis fontos pszichoszociális tényező, mivel támogatja a fiatal önazonosságát, önbizalmát és motivációját a pályadöntések során.

Pálvölgyi (2022) magyarországi középiskolások körében végzett kísérleti vizsgálata rámutatott, hogy az iskolai karrieroktatás hatékony eszköze a pályaorientációs kompetenciák fejlesztésének. A tizenkét alkalmas beavatkozás eredményeként javult a tanulók önismerete, döntési önhatékonysága és karrierirányultsága, miközben csökkent a pályaválasztási szorongás. A kutatás azt is igazolta, hogy az iskolai környezet, különösen a reflektív tanulási formák és a tanári támogatás, meghatározó szerepet játszanak a karriermenedzsment-készségek kialakításában.

2.4.4. Digitális világ, pályainformációs túlterheltség

A digitalizáció a pályaorientáció új dimenzióját hozta el, amelyben a fiatalok soha nem látott mennyiségű információhoz férnek hozzá, ám ezek értelmezése és szűrése egyre nagyobb kihívást jelent. Az OECD (2024) szerint a 15 éves tanulók közel 80%-a már az internetet használja pályainformációk keresésére, miközben nő a karrierbizonytalanság és a döntési nehézségek aránya. A digitális forrásokhoz való korai, irányítatlan hozzáférés gyakran információ túlterheltséget, téves pályaképeket és döntési hibákat eredményez, különösen a hátrányos helyzetű diákok körében.

A jelentés kiemeli, hogy a kritikai digitális kompetencia és a pedagógiailag támogatott karrieroktatás képes ellensúlyozni ezeket a hatásokat: a személyre szabott, mesterséges intelligenciával támogatott tanácsadási rendszerek segítik, hogy a tanulók az információk bőségét reflektált tudássá és megalapozott döntéssé alakítsák.

A digitális világ tehát egyszerre hordoz lehetőséget és kockázatot: az irányított feldolgozás elősegíti az önismeret fejlődését, míg az információs zaj túlterheltséghez és elbizonytalanodáshoz vezethet.

Az OECD (2024) hangsúlyozza, hogy bár a digitális technológiák javíthatják a pályaorientációs szolgáltatások hatékonyságát, a kontrollálatlan információáramlás és a nem megfelelő digitális kompetenciák gyakran ellentétes hatást váltanak ki. A fiatalok túl sok, szüretlen online forrással találkozhatnak, ami információs zajt és döntési bizonytalanságot okoz. Ezért a tanulmány a digitális pályaorientációs rendszerekben a strukturált, irányított információfeldolgozás

szükségességét emeli ki, amely segíti a diákokat abban, hogy a bőséges karrierinformációt értelmezhető, személyes tudássá alakítsák.

Borbély-Pecze és munkatársai (2021) szerint a digitális pályaorientációs rendszerek gyors bővülése ellenére hazánkban még nem alakult ki egységes, megbízható és rendszeresen karbantartott pályainformációs adatbázis.

A szerzők kiemelik, hogy az online információforrások töredékesek, nehezen elérhetőek, és gyakran ellentmondásosak, ami megnehezíti a fiatalok számára a hiteles pályaismeret megszerzését. A tanulmány rámutat: a digitális korszakban a tanácskérők „információs zajban” mozognak, ahol a bőség és a rendezetlenség együttesen információs túlterheltséget okoz. Ez csökkenti a pályaválasztási döntések tudatosságát, miközben fokozza az igényt az irányított, szakértői támogatás iránt.

A szerzők szerint megbízható pályainformációs rendszerek nélkül a digitális tanácsadás nem valósítható meg hatékonyan, mivel a tanulók önálló információkeresése gyakran felszínes vagy téves következtetésekké vezet.

Pálvölgyi (2024) rámutat, hogy a gimnazisták egyre gyakrabban használnak különféle digitális önismereti és pályaválasztási eszközöket, ám ezek értelmezése megfelelő szakmai támogatás hiányában nehézségekbe ütközhet.

A szerző hangsúlyozza, hogy az online források önálló feldolgozása gyakran félrevezető következtetésekké vezet, ha a diákok nem kapnak irányítást az eredmények értelmezésében.

Az információk gyorsan bővülő köre túlterheli a tanulókat, és ez a digitális bőség nem feltétlenül segíti a tudatos döntéshozatalt, hanem akár elbizonytalanodást is okozhat.

Pálvölgyi szerint az iskolai pályaorientációban ezért kulcsfontosságú a pedagógusok és tanácsadók szerepe abban, hogy segítsék a tanulókat az információk szűrésében és tudatos feldolgozásában.

A pályainformációs túlterheltség jelensége nemcsak hazai probléma, hanem a nemzetközi szakirodalomban is egyre hangsúlyosabb kutatási terület.

Arnold és munkatársai (2023) átfogó elemzésükben kiemelik, hogy a digitális környezetben az információk mennyisége gyakran meghaladja az egyén feldolgozási kapacitását, ami döntési fáradtságot, bizonytalanságot és kognitív túlterheltséget eredményez.

A szerzők szerint a fiatalok különösen sérülékenyek ebből a szempontból, mivel a döntési folyamat során egyszerre kell értékelniük, összehasonlítaniuk és szűrniük a különféle forrásokat, ami hosszú távon csökkentheti a motivációt és a döntési magabiztosságot.

A tanulmány felhívja a figyelmet arra, hogy a strukturálatlan információáramlás kezelése érdekében szükség van digitális önszabályozási és szelektív figyelmi stratégiák fejlesztésére, amelyek lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy a túlzott információtartalmat hatékonyan szűrjék és értelmezzék.

A digitális környezet egyszerre kínál lehetőséget és kockázatot a pályaorientációban. A tudatos, pedagógiaileg támogatott információfeldolgozás hiányában a tanulók könnyen elveszhetnek az online források túlzott bőségében, ezért a digitális kompetencia fejlesztése a modern tanácsadás alapvető feladata.

2.4.5. A tanácsadás kihívásai ebben az életkorban

A középiskolás tanulók pályaorientációja összetett, hiszen a döntéseiket nemcsak személyes érdeklődésük és képességeik, hanem a társadalmi és technológiai változások is befolyásolják. Pálvölgyi (2024) szerint a pályaorientáció folyamata nem egyetlen döntés, hanem a serdülőkoron átívelő tanulási és érési folyamat, amelyben a diákok fokozatosan ismerik meg saját erősségeiket, értékeiket és céljaikat. A tanácsadás egyik legnagyobb kihívása, hogy a tanulók pályaorientációs érettsége sokszor nem alakul ki 14 éves kor előtt, ezért a gimnáziumi években kulcsfontosságú a rendszeres, reflektív önismereti munka és az életpálya-építési kompetenciák fejlesztése. A vizsgálatok azt mutatják, hogy a magasabb évfolyamokon sem automatikusan javulnak ezek a jellemzők, ami a tanácsadói beavatkozások szükségességét jelzi. Borbély-Pecze és munkatársai (2021) arra hívják fel a figyelmet, hogy a fiatalokat támogató pályaorientációs tanácsadásban a koordinációs hiányok, a módszertani egyenetlenségek és az információs túlterheltség rendszerszintű problémát jelentenek. A szerzők szerint a tanácsadás akkor lehet eredményes, ha a diákok nemcsak információt kapnak, hanem segítik őket abban is, hogy a bőséges adathalmazból kritikusan és célzottan tudjanak válogatni. A pályaorientáció tehát egyszerre pedagógiai, pszichológiai és információfeldolgozási feladat: a tanácsadónak segítenie kell a tanulókat abban, hogy saját tapasztalataikat beépítsék jövőképükbe és döntéseikbe.

Wang, Li és Wang (2024) szisztematikus áttekintése rámutat, hogy a középiskolás korosztály tanácsadását egyre összetettebb kihívások jellemzik.

A fiatalok olyan korszakban hozzák meg pályadöntéseiket, amelyet gyors technológiai változások, bizonytalan munkaerőpiaci kilátások és információs túlterheltség jellemez. A kutatás szerint a tanácsadói munka legnagyobb nehézsége, hogy a diákok gyakran bizonytalanok saját képességeikben, és hiányzik náluk az önreflexióhoz szükséges támogatás. A tanulmány megállapítja, hogy a legjobban működő tanácsadási programok strukturált, több alkalmas foglalkozások, amelyek az önismeret, pályaismeret, döntéshozatal és célkitűzés területeire épülnek. Ezek a programok fejlesztik a pályaválasztási önhatékonyságot és a motivációt, ugyanakkor a szerzők szerint a hatások hosszú távú fenntartása még nem kellően kutatott.

Kiemelik továbbá, hogy a diákok túlzott mértékű információterhelése és az online források megbízhatatlansága miatt a tanácsadási folyamatban nélkülözhetetlen a pedagógiaileg irányított, reflektív információfeldolgozás. Ennek hiányában a tanulók nehezen tudnak tudatos, stabil döntéseket hozni.

A tanácsadói munka középiskolás korban a legösszetettebb: a serdülők identitáskeresése, motivációja és digitális terheltsége együttesen formálja döntési képességüket. A hatékony tanácsadás kulcsa a reflektív önismeret, a kritikai gondolkodás és a hosszú távú utánpótlás biztosítása.

3. Saját kutatás

3.1. Hipotézisek és célok

A kutatás célja az volt, hogy tájékozódjam a tekintetben, hogy a pályorientációs tevékenységek miként valósulnak meg a civil és az állami szektorban, és milyen tényezők befolyásolják a fiatalokat, és milyen módon játszanak szerepet a pályaválasztási folyamat során.

A kutatás elméleti alapját az a szemlélet adta, hogy a pályorientáció életút-támogató folyamat (Borbély-Pecze, 2010), amelynek hatékonyságát nagymértékben meghatározza az intézményi környezet és a különböző szektorok együttműködése.

Míg az állami szféra elsősorban a köznevelés intézményein keresztül nyújt pályorientációs szolgáltatásokat, addig a civil szektor a kiegészítő, innovatív formákban vállal szerepet a fiatalok döntéstámogatásában.

A kutatást a következő hipotézisek irányították:

H1: A civil szervezetek nemcsak információt adnak át, hanem a kompetencia- és képességfejlesztésre is hangsúlyt fektetnek.

H2: Az állami szervezetek pályorientációs tevékenysége elsősorban információátadásra korlátozódik (például az iskolatípusok, a felvételi rendszerek vagy a szakmai képzési utak bemutatására).

H3: A pályorientációs szolgáltatások elérhetősége és láthatósága korlátozott, különösen az online térben, ami akadályozza a fiatalok és a szülők hozzáférését a releváns információkhoz.

A kutatás célja tehát, hogy feltárja és összevesse a civil és az állami szektor gyakorlatát, és azonosítsa azokat a tényezőket, amelyek elősegíthetik egy összehangoltabb, életút-támogató pályorientációs rendszer kialakulását Magyarországon.

3.2. Kutatás módszerei

A kutatás kvalitatív megközelítéssel valósult meg, két egymást kiegészítő módszerrel: félig strukturált interjúkkal és honlapok tartalomelemzésével. Célja annak feltárása volt, hogyan valósul meg, miként működik a pályaaorientáció a civil és az állami szektorban, milyen szemléleti és módszertani különbségek figyelhetők meg, és milyen fejlesztési irányokat látnak a szakemberek a jövőben.

Az interjúk lebonyolítására 2025. október 1. és 31. között került sor, összesen tizenkét szakemberrel (hat civil és hat állami szereplővel). Az adatgyűjtés kvalitatív jellegű volt, a cél a szakmai tapasztalatok és rendszerszintű mintázatok feltárása, algoritmusok keresése.

Az interjúk öt témakört érintettek¹:

- a szervezeti háttér és a résztvevők tapasztalatai,
- a pályaaorientáció értelmezése és gyakorlati megvalósítása,
- az alkalmazott módszerek és eszközök,
- az eredmények, nehézségek és hatások,
- fejlesztési irányok és jövőkép.

Az eredmények elemzése alfabetikus kódolással történt, ami biztosítja az anonimitás lehetővé tette a civil és állami szervezetek közötti hasonlóságok és különbségek azonosítását (civil: A–F, állami: G–L).

A honlapelemzés során nyolc, pályaaorientációs témájú weboldal vizsgálatára került sor, szektoronként négy-négy (civil és állami). A mintát egyrészt internetes kereséssel állítottam össze a Google felületén 2025 októberében. Az alkalmazott kulcsszavak: „pályaválasztás”, „pályaaorientáció”, „közéiskola”, „civil szervezet”, „pályaaorientációs tanácsadás”, „életpályatervezés”, „fiataloknak”. A keresés logikáját Kenderfi Miklós (2020) pályaaorientációs webfelületeket bemutató munkájának megismerése, és az ott található weblapok általam kiválasztott tételei kerültek feldolgozásra. A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy az egyes szektorok milyen mértékben támogatják az önismeretet, a döntéshozatalt és az információhoz való hozzáférést.

¹ Az interjú kérdéssora mellékletben található.

Az elemzéshez öt fő kategóriát alkalmaztam²:

- formai jellemzők,
- célcsoport és elérhetőség,
- tartalmi elemek,
- kommunikációs és vizuális jellemzők,
- tartalom hitelessége.

Az értékelés háromfokozatú skálán történt (0–2 pont), így a honlapok maximum 50 pontot érhetnek el. Az eredményeket kvalitatív leírással, kategóriák szerinti összehasonlítással értelmeztem, átlagot számoltam, majd ezeket összehasonlítottam egymással.

A két módszer együttes alkalmazása lehetővé tette, hogy a kutatás átfogó képet adjon a pályorientáció hazai gyakorlatáról, és feltárja, miként valósul meg az együttműködés a civil és állami szféra között.

² A leírás a mellékletben található.

4. Kutatási eredmények

4.1. Interjú vizsgálat eredményei

Az interjú felépítésének struktúrája meghatározott téma köré csoportosíthatók, amelyek a kutatási célokhoz igazodtak.

Az első blokk az alapadatok és a szervezeti háttér megismerését tette lehetővé, melynek során a megkérdezettek szervezeti szerepére, tapasztalataira és gyakorlati működésére kérdeztem rá. A második blokk a vizsgált szervezetek, szakértők tevékenységére és szemléletére fókuszált, különösen arra, hogy miként értelmezik és valósítják meg a pályorientációs tevékenységet a gyakorlatban.

A harmadik blokk a módszertani eszköztárat térképezte fel, vagyis azt, hogy milyen módszereket, programokat és beavatkozási formákat, folyamatokat alkalmaznak a megkérdezett szakértők.

A negyedik blokkban a pályorientációs folyamatok eredményeire és hatásaira kérdeztem rá, valamint arra, hogy a civil és állami szervezetek milyen tapasztalatokat szereztek a megvalósítás során.

Végül, az utolsó témakörben a fejlesztési irányokat és jövőképet vizsgáltam meg, ahol a résztvevők a saját szakmai nézőpontjukból értékelték a rendszer működését, kihívásait és jövőbeni lehetőségeit, tettek javaslatot innovációra, fejlesztésekre.

Az interjúk lebonyolítására 2025. október 1. és 2025. október 31. között került sor.

Összesen tizenkét interjú készült, amelyek mind a civil, mind az állami szektor képviselőit bevontam.

A vizsgálat célja az volt, hogy feltárja a civil és az állami szektor szereplőit, hogyan látják és miként valósítják meg a pályorientáció gyakorlatát a munkájukban. Alapvetően milyen módszereket alkalmaznak, milyen kihívásokat és fejlesztési irányokat látnak a pályorientációs területen.

Az első kutatásom interjúkra épül, kvalitatív megközelítéssel vizsgáltam, miként jelennek meg a pályorientációs folyamatban az egyéni, szervezeti és rendszerszintű tényezők, és hogyan

illeszkednek ezek egymáshoz a gyakorlatban, hogy működnek a hétköznapi életben a gyakorlatban.

Az interjúalanyok anonimitását a kutatás teljes folyamatában biztosítottam. A kutatásban résztvevők azonosítására kódokat alkalmaztam a következőképpen:

A civil szektorhoz tartozó interjúalanyok az A–F, míg az állami szektor képviselői a G–L jelölést kapták. A kódok a dolgozatban sok szó szerinti idézetet tartalmaznak, így minden idézet és hivatkozás mellett egységesen szerepelnek, így az azonosíthatóság kizárt, ugyanakkor az elemzés követhetősége egyértelmű.

A vizsgálat célja az volt, hogy feltárja a civil és az állami szektor szereplőit, hogyan látják és miként valósítják meg a pályaaorientáció gyakorlatát a munkájukban. Alapvetően milyen módszereket alkalmaznak, milyen kihívásokat és fejlesztési irányokat látnak a pályaaorientációs területen.

Az első kutatásom interjúkra épült, és kvalitatív megközelítéssel vizsgáltam, miként jelennek meg a pályaaorientációs folyamatban az egyéni, szervezeti és rendszerszintű tényezők, és hogyan illeszkednek ezek egymáshoz a gyakorlatban, hogy működnek a hétköznapi életben a gyakorlati valóságban. A vizsgálat során minden kérdésnél hat fő került megkérdezésre a civil szférából, és hat fő az állami szektorból.

Az első kérdésem azt vizsgálta, hogy mióta és milyen szerepben foglalkoznak az interjúalanyok pályaaorientációval. Az interjúk alapján kirajzolódott, hogy a civil szervezetek képviselői jellemzően régebb óta, hosszabb szakmai múlttal, rugalmasabb szerepértelmezéssel beszéltek tevékenységükről, míg az állami szférában dolgozók esetében a formális intézményi szerep, a tanácsadói pozíció és a pedagógiai beágyazottság volt hangsúlyosabb, élesebb keretek és tevékenységek mentén tevékenykednek.

(C) interjúalanyom válaszát emelném ki, aki így nyilatkozott: „A pályaaorientációval körülbelül tizenöt éve foglalkozom, különböző formában, kezdetben még egy ifjúsági szervezetben, aztán különböző civil programokban.”

Összességében elmondható, hogy az interjúalanyok mindkét területen pályaaorientáció területén többféle kontextusban és szerepben szerzett tapasztalatot (ifjúsági szervezet, civil szféra), ami sokoldalú gyakorlati háttérre utal.

Az állami szférában tevékenykedők megközelítését tükrözik, akik a pályaaorientációt inkább intézményi keretek között, pedagógiai folyamatként értelmezik.

A civil szférában tehát hangsúlyosabb az egyéni elhivatottság és a szakmai autonómia, míg az állami oldalon a pályorientáció pedagógiai programhoz való illesztése jelenik meg. Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy a civil szereplők önálló szakmai identitással, míg az államiak intézményi szerepbe ágyazottan végzik a pályorientációs tevékenységet.

Tehát nem független szolgáltatásként működnek, hanem az adott intézmény szervezeti keretein belül, annak szabályaihoz, céljaihoz és működéséhez igazodva, keretek között, jogszabályokhoz igazodva.

A második kérdésem arra irányult, hogy az interjúalanyok milyen típusú szervezetnél tevékenykednek.

A válaszok alapján az interjúalanyok két fő szektorhoz köthetők: a civil és az állami szférához. A civil szervezetekhez hat interjúalany tartozik, akik nonprofit, közösségi vagy alapítványi keretben végzik pályorientációs tevékenységüket.

Az állami szektorhoz szintén hat interjúalany sorolható, akik iskolai, szakszolgálati vagy felsőbb szakpolitikai szinten képviselik a pályorientáció ügyét, területét. Szektoriális arányok alapján tehát a minta kiegyensúlyozott: fele civil, fele állami szereplőkből áll.

A fent leírtak tekintetében látható, hogy azonos arányban képviseltették magukat a civil és az állami szféra szereplői, ami azt mutatja, hogy dolgozatomban tudatosan törekedtem a két szféra közötti arányos megjelenítésre.

Kíváncsi voltam a pályorientációs gyakorlatokat mindkét szervezeti logika felőli szemléletre, tevékenységekre, úgy, hogy azt a civil rugalmasság és az állami struktúra oldaláról, egyaránt vizsgálni lehessen. A kvalitatív adatgyűjtés így egyszerre adott betekintést a rugalmasabb, innovatívabb civil megoldásokba, valamint az intézményesített, pedagógiai szemléletű állami gyakorlatokba.

A harmadik kérdésem arra irányult, hogy kiket tekintenek elsődleges célcsoportjuknak a pályorientációs folyamatok során, kikkel foglalkoznak.

A válaszok alapján az rajzolódott ki, hogy a civil szervezetek főként fiatalokra, leginkább a középiskolás korosztályra, valamint hátrányos helyzetű célcsoportokra koncentrálnak, míg az állami szereplők hangsúlyozzák a pedagógusok és szülők bevonását is. (C) interjúalanyom kiemelte: „A legfontosabb célcsoportunk a fiatalok, azon belül is a középiskolás korosztály és a fiatal felnőttek.”, illetve (D) válaszadó kiváló példa arra, hogy fontosnak tartják a szülők felkészítését, edukálását is. A cél az, hogy megtanítsák a szülőket arra, hogy hogyan tudják jól segíteni a gyerekeket, hogy támogassák őket, merre keressék az információt.

„A diákok járnak hozzám, de szülőknek is tartok előadásokat, hogy tudják, hogyan segítsék jól a gyerekeiket.” (D) Az állami szektor válaszaiból leginkább az intézményi szintű megközelítés nyert fókuszot, ahol szintén fontos szerepet tulajdonítanak a szülők bevonására. (I) interjúalanyom nézőpontja jól rávilágít a közös szemléletmódra:

„A gyerekek a fő célcsoport, de a tanárok és szülők szerepe is nagyon fontos, mert nélkülük nem tud működni a folyamat.” (I)

(K) állami szektor részről hozzátette, hogy azért fontos a pedagógusok oktatása, tájékoztatása is, mert: „Ha a pedagógusok nem értik a pályaorientáció jelentőségét, a gyerekek sem tudnak mit kezdeni vele.”

A civileknél a célcsoport sokszínűbb és társadalmi szempontból is szerteágazóbb, míg az állami oldalon a formális iskolai keretek határozzák meg a célcsoportot.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy a civil és állami szereplők célcsoportjai részben eltérő fókuszúak, de közös bennük a fiatalok támogatása a tudatos pályaorientációban.

A szervezet tevékenysége és szemlélete témakörben arra voltam kíváncsi, hogy hogyan határozzák meg a szervezetek képviselői szervezetük pályaorientációs küldetését?

A válaszok alapján a pályaorientációs küldetések, célok minden szervezetnél az egyéni fejlődést és a társadalmi hasznosságot, értékteremtést hangsúlyozzák. A beszélgetésekből az látható, hogy a célok hasonlóak, a megvalósítás módja mellett a szemlélete is különbözik az egyes szereplők esetében.

A civil szervezetek szereplőinek fókusza az önismeret, az autonóm döntés és az életpálya-építés fejlesztése, míg az állami szereplők küldetése inkább a hozzáférés, esélyegyenlőség és rendszerszintű támogatás megteremtésére irányul.

A civil szféra képviselői, például (A) és (C) interjúalanyom a fiatalok aktív részvételére és a lifelong learning szemléletre építenek:

„Hiszünk abban, hogy modern eszközökkel szükséges fejlesztenünk a fiatalok önismeretét és pályaismeretét, hogy megalapozott döntéseket hozhassanak.” (A)

„A pályaorientáció nem csak pályaválasztás, hanem tudatos döntéshozás az értékek mentén.” (C)

Ezzel szemben az állami szféra képviselői például (G) és (H) a családok és intézmények bevonására, valamint az esélyegyenlőség biztosítására helyezik a hangsúlyt:

„A cél, hogy a szülők és a pedagógusok is tudják támogatni a gyermeket a pályaorientációs folyamatban.” (G)

„Nem egy egyszeri döntésről van szó, hanem egy folyamat támogatásáról.” (I)

Mindezek alapján megállapítható, hogy a civil szféra küldetése a személyes fejlődés és önállóság, míg az állami szféráé inkább a rendszerszintű hozzáférés és egyenlő esélyek biztosítása, hogy mindenki azonos lehetőségeket kapjon az induláshoz leginkább iskolai keretek között. Az állami és civil nézőpontok kölcsönösen kiegészítik egymást, és együtt egy átfogó, integrált, és komplex pályorientációs rendszert hoznak létre.

A következő kutatási kérdés azt tárta fel, hogy a megkérdezettek szervezetei milyen típusú tevékenységeket, programokat kínálnak a pályorientáció területét érintően.

A válaszok alapján körvonalazódott, hogy a képviselt szférák mindkét oldaláról rendkívül sokszínű programokat valósítanak meg, kezdve az élményalapú civil kezdeményezésektől a strukturált, kötött állami rendszerekig terjedően.

Az a civil szféra gyakorlatára az jellemző leginkább, hogy rugalmas, kreatív, innovatív, és korszerű megoldásokkal egyénre szabott fejlesztési formákat kínál.

(A) kódú válaszadó elmondta, hogy tevékenységeik közé tartozik az „önismereti tréning, időgazdálkodási workshop és egyéni tanácsadás, amelyek célja, hogy a fiatalok felismerjék erősségeiket és tudatos döntéseket hozzanak.”

(B) interjúalanyom alapítványa moduljait ismertette, ahol „önismereti, álláskeresési és soft skill fejlesztő tréningek” valósulnak meg korszerű módon, itt kiemelve a digitális alkalmazást, ami az AI használatát is lefedte. Hasonlóan (F) megkérdezett is a „hátrányos helyzetű fiatalok foglalkoztathatóságát segítő komplex programokat” emelte ki, amelyekben a pályaismeret és a jól-lét egyaránt szerepet kap.

Ezzel szemben az állami szféra programjai strukturáltabbak, szervezettebbek és a formális oktatási keretekhez illeszkednek leginkább.

(H) az iskolai pályorientációs napokat, üzemlátogatásokat és tanácsadói alkalmakat említette, amik kitüntetett figyelmet kapnak az intézményben. (I) a szakszolgálati gyakorlatot mutatta be: „egyéni és csoportos tanácsadás, pályaválasztási kérdőívek feldolgozása, valamint iskolai előadások.”

(J) hangsúlyozta a rendszerelvű megközelítés fontosságát: „a pályorientáció nem esemény, hanem folyamat, amit be kell építeni az oktatás mindennapjaiba.”

Érdekes átfedés (E) és (H) interjúalanyom között mindkét oldalról: míg előbbi a digitális megoldásokat, utóbbi a tanári együttműködéseket hangsúlyozta, ez mellett mindketten a fiatalok önismeretének fejlesztését és a belső motiváció erősítését tekintik központi célnak.

Szintén közös halmazba tartozik, hogy több civil és állami szereplő is utalt a szülői bevonás és az iskolai szoros partnerség fontosságára, de más nézőpontból. Míg (D) a civil szektorból

felkészítő, oktatásokat, edukatív előadásokat is tart a szülőknek csoportosan, addig (I) és (K) inkább a formális tanácsadási helyzetekre épít.

Ha a szektoriális jellemzőket vizsgáljuk, a civil szervezetek programjai inkább az élményszerű, innovatív, korszerű, digitális alapokra épülő és személyre szabott megoldásokra épít, addig az állami szféra a strukturált, hosszú távon fenntartható és rendszerszintű megközelítést, és építkezést részesíti előnyben. Mindkét oldal tevékenysége nélkülözhetetlen és elengedhetetlen: a civil szféra biztosítja a kreatív megoldásokat és a rugalmasságot, az állami szereplők pedig a stabilitást és intézményi lefedettséget. A civil szektor képviselői több alkalommal is említették, hogy a korlátozott anyagi források miatt tevékenységük sokszor projektalapúan működik, ami hosszú távon bizonytalan működést eredményez, nem biztosít egy folyamatos jelenlétet, ezzel szemben az állami szektorban a folyamatos jelenlétét kevésbé veszélyezteti a forráshiány.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a pályorientációs programok akkor működnek hatékonyan, ha a civil és az állami szféra tevékenységei egymásra épülnek: a civil szervezetek innovatív ötleteikkel, korszerű és inspiráló megközelítéseikkel új tartalmakat hoznak be a rendszerbe, míg az állami struktúrák biztosítják a működéshez szükséges intézményi és finanszírozási kereteket. Bár a civil szféra számos jó gyakorlatot alakított ki, ezek fenntartását és szélesebb körű elterjedését gyakran gátolja a forráshiány, amely akadályozza a programok hosszú távú megvalósítását, a folyamatos szolgáltatások biztosítását, a tudásmegosztást és a célcsoportok hatékony elérését.

A hatodik kérdésem a szervezetek tevékenységét illetően arra irányult, hogy az interjúalanyok milyen kompetenciák és képességek fejlesztését tartják elsődlegesnek a fiatalok pályorientációja során.

A két szféra válaszaiból egyértelműen kirajzolódik, hogy a legtöbben az önismeretet, döntéshozatali készséget és alkalmazkodóképességet tekintik kulcsterületnek, azonban a hangsúly civil és állami szinten eltérő hangsúllyal és fókusszal jelenik meg. A civil szféra képviselői leginkább az egyén belső erőforrásaira és a személyes felelősségvállalásra helyezik a hangsúlyt. Erre kiváló példa (A) interjúalanyom, aki szerint „a legfontosabb, hogy a fiatal felismerje, miben jó, és hogyan tudja ezt hasznosítani. Mi nem pályát választatunk, hanem kompetenciát fejlesztünk.”

(B) ebben a kérdésben úgy nyilatkozott, hogy: a „kommunikáció, problémamegoldás és önbizalom” erősítését nevezte alapnak, valamint a „reziliencia és döntési bátorság” fejlesztését.

(C) megkérdeztem az „önreflexió és együttműködés” képességét emelte ki, amelyet tréningeken, csapatmunkán keresztül gyakoroltatnak, ez mellett (D) az „önbecsülés, belső motiváció és érzelmi tudatosság” fejlesztését hangsúlyozta: „a gyerekeknek meg kell tanulnia hinni magában, hogy egyáltalán legyen kedve dönteni.”

(E) a szervezetben használt kompetenciamérések alapján az „önismeret, kreatív gondolkodás és együttműködési készség” fejlesztését tartja kulcsfontosságúnak, míg (F) a „kezdeményező-készség és a felelősségvállalás” erősítését sorolta ide.

Ezzel szemben, az állami szféra szereplői inkább a társas és pályaismereti kompetenciákra helyezik a hangsúlyt, valamint a tanulási önszabályozás fejlesztésére.

(H) szerint „az információkeresés, döntési folyamat és önirányítás” fejlesztése a cél, hiszen „a diákok sokszor nem tudják, merre induljanak, mi viszont abban segítünk, hogy eligazodjanak.”

(I) a „pályaismeret, munkamotiváció, döntéshozatali kompetencia és önértékelés” négyesét nevezte központinak. (K) az „életpálya-építési és tanulási kompetenciákat” emelte ki, míg (J) rendszerszinten fogalmazott: „a fiatalnak tudnia kell, hogyan tanul, hogyan gondolkodik, és hogyan illeszkedik a munka világába, ez az életpálya-kompetencia.” Érdekes párhuzam megfigyelhető volt, hogy mindkét szféra kiemeli az önismeretet és a döntéshozatalt, ám míg a civil oldal személyes fejlődésként, az állami oldal inkább funkcionális kulcskompetenciaként tekint rá.

(D) és (I) interjúalanyaim például ugyanarra a problémára reflektálnak: fiatalok döntésképtelenségére, de más eszközökkel: előbbi az érzelmi biztonságon keresztül, utóbbi strukturált kérdőíves támogatással lépne a megoldás felé.

Összességében elmondható, hogy a fejlesztett kompetenciák célrendszere a civil szférában belső erőforrásokat és önbizalmat, az állami szférában pályaismeretet és döntési készséget fejleszt a válaszadók tapasztalatai alapján.

A két megközelítés egymást kiegészítve ad teljes képet: a civil oldal az „emberré válást”, az állami pedig az „életpálya-beilleszkedést” támogatja.

A témát érintő hetedik kérdésem arra irányult, hogy az interjúalanyok mennyire működnek együtt más szervezetekkel, mint például iskolákkal, civil hálózatokkal vagy vállalatokkal, egyéb szervezetekkel.

A megkérdezettek válaszai alapján a szervezeti együttműködés mértéke és formája szektorálisan jelentős mértékben eltér. A civil szervezetekre inkább a hálózatos, rugalmas együttműködés, az állami szereplőkre pedig a formális, intézményes kapcsolatrendszer jellemző. Az civil szféra oldaláról többen számoltak be kiterjedt partnerségi hálózatokról,

amelyekben a rugalmasság és az önkéntes alapon szerveződő kapcsolatok dominálnak. Pl probono önkéntesség.

(B) a szakmai programjáról elmondta, hogy „iskolákkal, vállalatokkal és civil partnerekkel egyaránt együtt dolgozunk, tréningeket, előadásokat, mentorprogramokat szervezünk, ahol a vállalati szakértők probónó támogatást adnak.”

(F) fontosnak tartja, hogy az alapítvány „hálózatokat hoz létre, amelyekben hátrányos helyzetű csoportok, iskolák és cégek vesznek részt, közös projekteket szervezve.”

(E) a szakmai projektjeiben kiemelte, hogy „a vállalati HR-szakemberek bevonásával állították össze a program moduljait, open space módszerrel, közösen gondolkodva arról, mire van ma szüksége a munkaerőpiacnak.”

(A) és (C) szintén a „civil–iskolai–vállalati háromszögben” való működést hangsúlyozták, ahol a kapcsolat „nem adminisztratív, hanem élő és személyes.”

Ezzel szemben, állami szféra együttműködése inkább formális, protokolláris és jogszabályilag keretezett. (H) elmondta, hogy „az iskolák az önkormányzatokkal és a helyi szakképzési centrumokkal működnek együtt, főként pályaaorientációs napok, üzemlátogatások és megyei szintű rendezvények formájában.” (I) a szakszolgálati rendszerből hozott példát: „az együttműködés elsősorban a tankerület, a pályaaorientációs tanácsadók és a pedagógusok között zajlik, hivatalos útvonalon.”

(K) szerint „a helyi cégek, a kamara és a szakképzési centrum a legfőbb partnerek, de a kommunikáció sokszor nehézkes az adminisztratív terhek miatt.”

Kiemelném (J) meglátását, miszerint: „az államnak nem csak partnereket kell keresnie, hanem a partnerség feltételeit megteremteni, ami jelenleg ez hiányos.”

Érdekes különbség mutatkozott a két szféra között az együttműködés motivációjában is: a civil szereplők az „értékalapú partnerséget” és a közös fejlesztést, míg az államiak a feladat- és felelősség-megosztást hangsúlyozták. Ugyanakkor több interjúalany (például D és H) utalt arra, hogy a hatékony pályaaorientációhoz „a civil és állami szereplők egymásra utaltsága” nélkülözhetetlen. Mindezek alapján megállapítható, hogy a civil szféra az organikus, hálózatos együttműködések, az állami szféra pedig a strukturált, hierarchikus partnerségeket preferálja. A kettő találkozása, ahol az innováció és a stabilitás találkozik, teremtheti meg a fenntartható és hatékony pályaaorientációs ökoszisztémát Magyarországon.

A módszerek témakörét érintve a nyolcadik kérdésem arra kérdezett rá, hogy az interjúalanyok, és a szervezetükben milyen módszereket alkalmaznak a pályaaorientációs folyamatok során. A

válaszok alapján a civil és az állami szféra között jól érzékelhető különbség figyelhető meg abban, hogy miként közelítik meg a megvalósítást a gyakorlatban.

A válaszokban azt figyeltem meg, hogy a civil szervezeteknél az egyénre szabott, élményszerű és interaktív módszerek dominálnak, sok külföldi jógyakorlatot beépítve, új tudásokkal gazdagítva, míg az állami oldalon inkább a strukturált, rendszerbe illesztett, pedagógiai megközelítések érvényesülnek leginkább.

Az civil szférában a legtöbben az egyéni és csoportos tanácsadás, valamint az élményalapú tréningek, csoportfoglalkozások kombinációját alkalmazzák.

(A) interjúalanyom elmondta, hogy „az egyéni tanácsadást mindig megelőzi egy rövid helyzetfeltárás, majd a fiatal döntési képességét, értékrendjét és önismeretét fejlesztő beszélgetések követik.” (C) válaszadó az „önismereti és pályaismereti tréningeket, szimulációkat, valamint közösségi szerepjátékokat” használ, míg (D) a „szülőkkel közös workshopokat és tematikus beszélgetéseket” emelte ki, valamint (F) az „önismereti, kommunikációs és életvezetési készségeket fejlesztő komplex tréningfolyamatokat” tartja legfontosabbnak.

(E) szakmai programjában alkalmazott „a gazdasági szférából hozott projektmódszert, csoportos feladatokat és digitális kérdőíveket” nevezte meg, ahol a hangsúly az aktív bevonódáson van.

Ezzel szemben, állami szféra a módszertani sokféleség ellenére inkább a tantervi keretek közé illesztett megoldásokat használja.

(H) szerint „a pályaaorientációs napok, üzemlátogatások és iskolai projektek adnak lehetőséget arra, hogy a diákok közvetlen tapasztalatot szerezzenek.”

(I) kiemelte, hogy „a szakszolgálatban elsősorban kérdőíves mérések, irányított beszélgetések és döntési szimulációk segítik a munkát.”

(J) hangsúlyozta: „az állami rendszerben a pályaaorientáció integrált része az életpálya-építési tananyagoknak, amelynek módszertani fejlesztése folyamatban van.”

Érdekes kontraszt figyelhető meg a két szféra között abban, hogy míg a civil szervezeteknél a módszertani szabadság a kreativitást és az egyéni igényekhez való igazodást erősíti, addig az állami rendszerben a hangsúly a széles körű hozzáféréseken és egységes protokollon van.

(A) és (I) példája jól mutatja ezt a különbséget: előbbi „rugalmas fejlesztési tervet”, utóbbi „standardizált folyamatot” alkalmaz ugyanazon cél, a fiatal döntési képességének fejlesztése – érdekében.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a civil szervezetek a pályorientációban innovatív, tapasztalati és reflektív módszereket alkalmaznak, míg az állami szféra strukturált, pedagógiai és rendszerszintű megközelítéseket részesít előnyben.

A két irány együtt adhat teljes képet: az egyik leginkább személyes fejlődést erősíti, a másik a társadalmi beágyazottságot, elérhetőséget biztosítja.

A témában a kilences számú kérdésem arra vonatkozott, hogy az interjúalanyok, és a szervezeteik milyen formában gyűjtenek visszajelzéseket a programok hatásáról.

A válaszokból nyilvánvalóvá vált, hogy a két szféra közötti differencia: míg a civil szervezetek elsősorban minőségi, személyes visszajelzésekre, addig az állami intézmények inkább strukturált, adminisztratív értékelésekre támaszkodnak.

A civil oldalon a visszajelzés személyes, közvetlen és folyamatos (A) elmondta, hogy „a tanácsadás után mindig megkérdezzük a klienst, miben változott a gondolkodása, és később is tartjuk vele a kapcsolatot.” (B) szerint „a program végén csoportos beszélgetéssel, önreflexiós úrlappal és follow-up konzultációval mérjük a hatást.”

Ezzel szemben, az állami szférában a visszajelzés inkább formalizált és protokollhoz kötött, a beszámolók szerint sok adminisztrációs feladatot adva például a tanároknak.

(H) szerint „az iskolai rendezvényekről rövid kérdőívek és pedagógusi értékelések készülnek”, (I) megjegyezte, hogy „a tankerületek felé évente adatlapot kell leadni a résztvevőkről és az eseményekről.”

(K) interjúalanyom az utánkövetés hiányát emelte ki leginkább: „a visszajelzés többnyire tanulói elégedettségi lapon vagy tanári megbeszélésen keresztül történik, ritkán van utánkövetés.” Különbségnek tekinthető, hogy a civil szférában a visszajelzés funkciója mintegy fejlesztő folyamatként értelmezhető, az állami rendszer ezzel szemben egy adminisztratív kötelezettségként jelenik meg. Ennek ellenére közös halmaz, hogy mindkét szektor elismeri a feedback fontosságát, csak más céllal és mélységgel. A feltárt mintázatból látszik, hogy a civil szféra a visszajelzést egy fejlesztést, fejlődést elősegítő élő kapcsolatként, az állami szféra inkább egy rendszerszintű dokumentációként értelmezi. A két nézetet összefésülve lehetséges, hogy a pályorientáció megújulását, minőségi átalakulását eredményezné több szinten is.

A módszertant és gyakorlati megvalósítást érintő témakörből a kilencedik kérdésem arra irányult, hogy az interjúalanyok és szervezeteik használnak-e korszerű digitális, online vagy játékosított eszközöket, AI alapú felületeket a pályorientációs folyamataiban.

A válaszok szerint a civil szféra innovatívabb, nyitottabb az új megoldásokra, kísérletezőbb ezen a téren a legújabb eszközökkel is, míg az állami intézményeknél a digitalizáció jelen van, de sokszor kiegészítő jelleggel és nagyon erősen függ attól, hogy milyen az infrastruktúra, a felszereltség az adott intézményben. Sok esetben ebben a modern korban nem tudja követni az intézmény felszereltsége a mai kor trendjeit, sem eszközben sem hozzáértésben, és inkább hagyományos módszerekkel dolgoznak.

A civil oldalon több interjúalany is modern, interaktív eszközöket említett.

(B) szerint „a szakmai programjukban online modulokat, digitális tréninganyagokat és fejlesztő applikációkat használunk, a résztvevők saját tempóban dolgoznak.”

(E) a szervezetben „kvíz- és projektalapú játékos felületeket” alkalmaz, ahol a diákok „videós, digitális tananyagokon keresztül sajátítják el a készségeket.”

(D) „AI-alapú támogatást és online karriereszteket” is beépít a tanácsadási folyamatba, és „játékosított kártyákat, interaktív gyakorlatokat” is használ.

(A) és (F) kiemelték a „digitális kérdőívek, közösségi platformok és online követés” szerepét a tanácsadás fenntartásában.

Ezzel szemben, állami szféra inkább a tantervi, infrastruktúrához illesztett digitális megoldásokat alkalmazza. (H) szerint „az iskolákban leginkább Kahoot-játékokat, online kérdőíveket és prezentációkat használunk.” (J) reflektíven megjegyezte: „a digitális eszközök nem helyettesítik az emberi tanácsadást, hanem kiegészítik, a személyes kapcsolat a legnagyobb érték.”

Érdekes egyezés, hogy mindkét szféra felismeri a digitalizáció előnyeit, ám eltérően használja: a civil szervezetek kreatív fejlesztő eszközként, az állami intézmények pedig oktatástámogató segédeszközként.

A civil oldal előnye az innovatív gyorsaság, az államié a megbízható rendszerszintű lefedettség. Mindezek alapján megállapítható, hogy a digitális és játékosított eszközök alkalmazása a pályaaorientációban kétféle funkciót tölt be:

a civil szféra élményszerű tanulást, az állami rendszerszintű integrációt valósít meg.

A kettő kombinációja vezethet el a XXI. századi, motiváló pályaaorientációs gyakorlat felé, ahol az online világ is, és az értékes, segítő emberi kapcsolódás is megmarad.

A következő kérdés célja és feltárása arra vonatkozott, hogy az megkérdezettek milyen visszajelzéseket kapnak a programjaikban részt vevő fiataloktól.

A válaszok alapján a fiatalok reakciói sokrétűek, de két fő tendencia rajzolódik ki: a civil szféra képviselői elsősorban élményalapú, érzelmi visszacsatolásokat, míg az állami szféra szereplői

tanulási és fejlődési fókuszú visszajelzéseket emeltek ki az interjú felmérés során. Az civil oldalon a visszajelzések sokszor a fiatalok személyes élményeit veszik alapul. (B) interjúalanyom elmondta, hogy „a résztvevők legtöbbször hálásak, mert végre valaki meghallgatja őket, és nem csak az iskolai teljesítményük alapján értékeli őket.” (D) interjúalanyom elmondta, hogy „a diákok megkönnyebbülnek, amikor felismerik, hogy nem baj, ha még nem tudják pontosan, mihez kezdenek, és ez csökkenti a szorongásukat.”

A civil szféra képviselője, (A) hozzátette, hogy „a közösségi élmény és az önreflexió együttesen erősíti az önbizalmat, ami sokszor a beszélgetések utáni levelezésekben is visszaköszön.”

(E) megerősítette a fentieket, miszerint „a diákok főleg az önismereti részben nyílnak meg, és értékeli, ha konkrét visszajelzést kapnak a saját erősségeikről.”

Ezzel párhuzamosan, de eltérő módon, jellemző állami szférában a visszajelzések inkább strukturáltabbak, oktatási keretbe illesztettek.

(H) szerint „a diákok többnyire rövid kérdőívekben jelzik, mi tetszett nekik a rendezvényen, vagy mi volt hasznos.” (I) úgy tapasztalta, hogy „a fiatalok sokszor visszahúzódnak, de a tanárokon keresztül eljutnak pozitív visszajelzések, különösen, ha valami gyakorlatias, például önéletrajzírás vagy interjú-szimuláció.”

(K) szerint „a középiskolások motivációja ingadozó, de ha személyes példákat hallanak, akkor megmozdul bennük valami.”, ez az elmozdulás célként is megjelenik. Szembetűnő kontraszt látszik a két szféra válaszaiban a tekintetben, hogy míg a civil szféra az élményre és a kapcsolódásra, addig az állami a pedagógiai célokra épít.

Mindkét megközelítés mögött a fiatalok fejlődése áll, csak más eszközökkel, az egyik az érzelmi megélésen, a másik a strukturált tudásátadáson keresztül valósul meg.

Az elemzés eredményei azt mutatják, hogy a fiatalok visszajelzései közös nevezőre hozhatók azzal, hogy mindkét szférában igénylik az önreflexiót és a hiteles párbeszédet, a jelenlétet és a kapcsolódást. A civil gyakorlatok rávilágítanak a belső motiváció szerepére, az államiak pedig a fenntartható tanulási folyamatok fontosságára.

Következő kérdésem arra irányult, hogy az interjúalanyok milyen nehézségeket látnak a fiatalok pályaválasztási döntéseiben.

A válaszokban egységesen megjelent, hogy a döntési folyamatot leginkább a reális önismeret hiánya, a szülői és társadalmi nyomás, valamint a felgyorsult világ, és információs túlterheltség nehezíti, akadályozza a leginkább.

Míg a civil szféra a belső bizonytalanságokra, tétovázásra és belső motivációs akadályokra fókuszált, az állami szereplők a strukturális és rendszerszintű nehézségeket emelték ki.

Az civil szektor szereplői az egyéni élményeket és pszichológiai tényezőket hangsúlyozta.

Itt kiemelném (D) interjúalanyomat, aki szerint „a legnagyobb probléma, hogy a fiatalok nem tudják, kik ők, és mit szeretnének, mert a környezet túl sok elvárást zúdítt rájuk.”

(B) hasonlóan vélekedett, és úgy látja, hogy „a kapunyitási pánik nagyon gyakori, és a döntésképeség hiánya mögött sokszor az önbizalom és a jövőkép bizonytalansága húzódik meg.” (F) szerint a gyakorlati tapasztalat hiánya akadályozza, elmondása szerint sok középiskolásnak nincs képe az adott foglalkozásról, szakmáról, így nem is tud sem ellene sem mellette dönteni. Szó szerint idézve: „a fiataloknak nincs elég gyakorlati tapasztalatuk ahhoz, hogy elképzeljék magukat egy szakmában, így a döntés elméleti marad.”

(A) pedig kiemelte, hogy „a fiatalok többsége sodródik, és az iskolarendszer nem segíti a tudatos választást.”

Ezzel szemben, az jellemző állami szférában a döntési nehézségeket inkább rendszerszintű akadályokhoz kötötték.

(H) interjúalanyom megfogalmazta, hogy „a tanulók sokszor nem kapnak elég időt és teret a pályaválasztási folyamatra, az iskola inkább adminisztratív szinten kezeli a kérdést.”

(I) szerint „a gyerekek tájékozatlanok, mert nincs egységes, jól hozzáférhető információs csatorna, ahol a továbbtanulási lehetőségekről hiteles képet kapnának.”

(K) hozzátette, hogy „a szülők sokszor túlságosan irányítják a döntést, így a fiatal nem meri a saját útját választani.” (J) egy tágabb perspektívát adott, és kiemelte, hogy „a magyar iskolarendszer még mindig nem a tanuló életpálya-építésére, hanem a megfelelésre fókuszál.”

A válaszokban a különbözőség megfigyelhető, miszerint míg a civil interjúalanyok a személyes döntési elakadásokra és az érzelmi biztonság hiányára mutattak rá, addig az állami szereplők a rendszerszintű korlátokat hangsúlyozták: hiányos pályaorientációs időkeret, információs szakadék és a tanári túlterheltség. Közös nevezőként minden alany kivétel nélkül kiemelte, hogy a fiatalok döntéseit egyre inkább befolyásolja az online világ, és az információbőség miatt nehezen különböztetik meg a hiteles, megfelelő forrásokat. A válaszokból azt a következtetést vontam le, hogy a pályaválasztási döntések nehézségeit két sík együttesen alakítja: a belső pszichológiai bizonytalanságok és a külső rendszerbeli korlátok.

A tudatos pályaorientáció fejlesztése így csak akkor lehet eredményes, ha a belső önismereti és a külső strukturális támogatás egyszerre érvényesül, amit egy komplex, együttműködő rendszer működtetésével lehetne orvosolni.

A hatás és tapasztalatok témakörben a kérdésem arra kereste a választ, hogy az interjúalanyok szerint mi jelenti a legnagyobb kihívást a pályaorientációban napjaink Magyarországon.

Az összesített válaszok alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy a kihívások három szinten jelentkeznek a pályorientáció területén: rendszerszinten, módszertanban és szemléletben.

A civil és az állami szféra képviselői abban egyetértenek, hogy a jelenlegi rendszer szétagolt, a pályorientációs feladatok felelőssége pedig nem egyértelműen meghatározott. A civil oldalon a legnagyobb problémát a szemléleti hiány, a hosszú távú gondolkodás és a koordináció hiánya jelentette. Ide kapcsolódik, hogy (F) szerint „túl sok a projektalapú kezdeményezés, amelyek nem épülnek be tartósan az oktatási rendszerbe.” A projekt végével vége a programnak, nem folytatódik. (D) interjúalanyom szerint „a pályorientáció sok helyen kampányszerű, miközben folyamatként kellene működnie, egész iskolai éven át.”

(B) felvetette, hogy „a legnagyobb kihívás, hogy nincs egységes minőségi standard, minden szervezet a saját módszertanát követi, így az eredmények nehezen összevethetők.”

(A) hozzátette: „a tanácsadói szakma presztízse és láthatósága is alacsony, ezért a pályorientáció társadalmi súlya sem érvényesül megfelelően.” Az állami oldalon a strukturális akadályokat és a humán erőforrás hiányát emelték ki a legtöbben.

(H) interjúalanyom a személyes tapasztalataira támaszkodva úgy látja, hogy „a pedagógusok túlterheltek, és nincs külön időkeret a pályorientációra, így ez legtöbbször pluszfeladatként jelenik meg.” (I) hangsúlyozta, hogy „a rendszerben nincs központi koordináció vagy egységes adatbázis, ami összefogná a helyi programokat.”

(K) megfogalmazta, hogy „a szülők és az iskola közötti kommunikációs szakadék nehezíti a diákok támogatását.”

(J) szakértő madárperspektívából, egy tágabb értelmezésben rámutatott, hogy „a magyar pályorientációs rendszer jelenleg nem épít elég erős hidat az oktatás és a munkaerőpiac között.”

A két szektor oldaláról különbségként jelölném meg, hogy míg a civil szféra a folyamatos jelenlét hiányát látja az egyik fő problémának, addig az állami oldal a rendszerszintű integráció és kapacitás hiányát hangsúlyozza.

Mindkét szféra ugyanakkor egyetért abban, hogy a pályorientáció nem válhat egy-egy tantárgy részévé, hanem átfogó szemléletként kellene jelen lennie az oktatásban.

A kérdést összefoglalva megállapítottam, hogy a pályorientáció legnagyobb kihívása Magyarországon nem a módszertani eszközök hiánya, hanem a stratégiai szintű együttműködésből fakadó elégtelenség. Ez felveti annak kérdését, hogy vajon milyen tényezők vagy érdekek tartják fenn ezt az állapotot.

Véleményem szerint a civil innovációk és az állami struktúrák közötti szinergia megteremtése jelentheti a jövő egyik kulcsát.

A fejlesztési javaslatok és jövőkép témakörében arra kerestem a választ, hogy mitől válik valóban hatékonyvá egy pályaorientációs program.

A válaszok alapján a hatékonyság három kulcstényező mentén értelmezhető: egyéni bevonódás, folyamatosság és együttműködés.

A civil és állami szereplők egyaránt kiemelték, hogy a programok nem akkor eredményesek, ha egyszeri eseményként zajlanak, hanem ha egy folyamatot képeznek, amelyben a diákok, pedagógusok és szülők is részt vesznek, és mindenki kap egy pályaorientációs kókuszt, szemléletet.

A civil oldal főként az élményalapú megközelítést és a személyes fejlődést hangsúlyozta.

(D) szerint „a hatékonyság alapja az, ha a fiatal önmagát ismeri meg a folyamatban, nem csak a szakmákat.”

(A) úgy vélte, hogy „a program akkor működik, ha közösségi élményt teremt, ahol a diák nem passzív hallgató, hanem cselekvő szereplő.”

(F) hozzátette, hogy „az igazi hatás ott mérhető, ahol a pályaorientáció nem külön projekt, hanem a helyi közösség szerves része (B) ehhez kapcsolódva megfogalmazta, hogy „a hatékonyság feltétele a tudatos utánpótlás, különben minden csak élmény marad, nem fejlődés.”

Ezzel szemben az állami oldalon a strukturáltságot és a mérhetőséget emelték ki.

(I) szerint „a hatékonyság a visszacsatoláson múlik, ha van, aki ránéz, mit tanult a gyerek, és hova jutott el.” (K) úgy látta, „az iskolai környezetben a pályaorientáció akkor eredményes, ha kapcsolódik a tantervhez és a pedagógusok napi munkájához.”

(H) meglátását emelném ki, miszerint: „fontos lenne, hogy a programok ne egyéni kezdeményezések legyenek, hanem beágyazott, rendszeres elemei az iskolai működésnek.”

(J) a rendszerszintű szemléletre hívta fel a figyelmet: „a pályaorientáció akkor hatékony, ha országos keret és szakpolitikai támogatás is áll mögötte.”

Látható különbség érzékelhető, hogy a civil szféra az élményt, a bevonódást és az önismeretet tartotta elsődlegesnek, addig az állami oldal inkább a strukturáltságot, mérhetőséget és a rendszerbe épültséget tartotta fontosnak.

Mindkét megközelítésben közös azonban az a felismerés, hogy a pályaorientáció nem tekinthető lezárt eseménynek, hanem egy folyamatos tanulási és fejlődési út része, egyéni szükségletek mentén.

A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a hatékony pályorientációs program kulcsa a többszintű integráció, ami azt jelenti, hogy közelíteni kell az élményalapú, önismereti civil megközelítést az állami rendszer kereteivel, rendszerével, kiemelt figyelmet fordítva az utánkövetésre. A hatékonyság tehát nem a módszertől, hanem a folyamatosságtól és az együttműködéstől függ.

A fejlesztési irányokra irányuló kérdéskörben azt tartottam fontosnak, hogy vélekednek a szakemberek arról, hogy milyen fejlesztési irányokat tartanának szükségesnek a pályorientáció jövőjében.

A válaszok három fő terület köré rendeződtek: a pedagógusképzés fejlesztése, a digitális és élményalapú módszerek bővítése, valamint a szektorok közötti együttműködés erősítése.

Az civil szektor a szemléletformálást és az interaktív, modern módszerek beemelését tartotta kulcsfontosságúnak.

(B) szerint „a jövő a hibrid megoldásoké, ahol a digitális eszközök nem helyettesítik, hanem kiegészítik a személyes tanácsadást.” (D) interjúalanyom hangsúlyozta, hogy „a fejlesztéseknek az önismeret fejlesztésére és az érzelmi intelligenciára kell épülniük, mert ez a döntéshozatal alapja.”

(F) úgy vélte, „nagy szükség van olyan online platformokra, ahol a fiatalok önállóan is tanulhatnak a munkaerőpiacról, és ehhez mentorok is kapcsolódnak.”

(A) hozzátette: „a jövő útja az, ha a pályorientáció a közösségi élmény felől közelít, nem csak az információátadás felől.”

Ezzel szemben az állami szektor a strukturális fejlesztéseket és a tanári kompetenciák erősítését emelte ki.

(I) szerint „a legfontosabb, hogy a pedagógusok kapjanak módszertani támogatást, mert jelenleg magukra vannak hagyva.”

(H) úgy vélte, „a továbbképzések és a tanári tréningek beépítése nélkül nem lesz fenntartható fejlődés ezen a területen.” (K) hozzátette, „a jövőben a pályorientációt minden tantárgyba be kellene szőni, hogy természetes része legyen a tanulásnak.”

(J) kiemelte, hogy „a fejlesztéseknek rendszerszinten kell megtörténniük, és a szektorok közti párbeszéd nélkül nem lehet előrelépni.”

Ezzel szemben a civil szféra inkább a kreatív, rugalmas újításokat ösztönözné, míg az állami oldal a stabilitást és az egységes irányelveket látja kulcsfontosságúnak.

Az előbbieket a „bottom-up” innovációkban hisznek, az utóbbiak a „top-down” szabályozásban, a kettő közötti közös halmaz megtalálása előremozdíthatja a terület minőségi fejlődését. Fontos kiemelni, hogy minden szereplő hangsúlyozta, hogy a jövő fejlesztéseinek az életszerűsége

és együttműködésre kell épülnie, vagyis a diák, a pedagógus, a szülő és a munkaerőpiaci partner egyaránt aktív részese, szereplője legyen a folyamatnak.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a jövő pályaorientációjának iránya a digitális és személyes elemek integrációjában is rejlik.

A mai technológia lehetőséget ad a célcsoportok hatékony elérésére, de az emberi kapcsolat adja a valódi hatást, ehhez viszont el kell érni a fiatalokat.

A fejlesztés kulcsa így nem csupán az új eszközök bevezetése, hanem az a szemlélet, amely ezeket a fiatalok önismereti útjába illeszti.

Az utolsó kérdésem arra vonatkozott, hogy az interjúalanyok milyen tanácsokat adnának azoknak a szervezeteknek, amelyek most kezdik meg tevékenységüket a pályaorientáció területén.

A válaszok három fő üzenetet emeltek ki: az alapos előkészítést, a hitelességet és a partnerség fontosságát.

A civil oldal elsősorban az értékalapú, hiteles indulásra helyezte a hangsúlyt, míg az állami szereplők a szakmai beágyazottságot és a hálózatos együttműködést tartották kulcsfontosságúnak.

A civil szférában a tanácsok középpontjában a tudatos építkezés és a hiteles kommunikáció állt. (F) szerint „nem lehet mindent azonnal, fontos, hogy a szervezet előbb találja meg a saját célcsoportját és értékeit, és csak utána kezdjen programokat szervezni.”

(D) úgy fogalmazott, „a legfontosabb, hogy az induló szervezetek hitelesek legyenek, és ne másoljanak, hanem a saját tapasztalatukra építsenek.”

(B) hozzátette, „a fiatalokat ma már nem lehet pusztán információval megszólítani, élményt, kapcsolódást és önismeretet kell kínálni.”

(A) pedig a hosszú távú szemléletet hangsúlyozta: „az igazi eredmény nem a projektek számában, hanem a kapcsolatokban és a visszatérő diákokban mérhető.”

Az állami oldal a szakmai stabilitásra és a rendszerszintű együttműködésre helyezte a hangsúlyt. (H) szerint „az új szereplőknek fontos lenne, hogy kapcsolódjanak a már működő intézményi hálózatokhoz, mert a széttagoztság az egyik legnagyobb probléma.”

(I) kiemelte, hogy „a kezdő szervezeteknek először a helyi oktatási intézményekkel kell partnerséget kialakítaniuk, ez teremti meg a bizalmat.”

(K) hozzátette, „ha az iskola nem látja az értéket, akkor a program nem marad fenn, ezért fontos a pedagógusok bevonása.”

(J) szerint „az induló szervezeteknek először meg kell tanulniuk a rendszer nyelvét: csak így tudnak tartósan együttműködni a szakpolitikával és a döntéshozókkal.”

Különbség, hogy míg a civil interjúalanyok az elhivatottság és az önazonosság megőrzését tekintették alapnak, addig az állami oldal inkább az intézményi beágyazottságot és a fenntartható működési keretet hangsúlyozta.

A civil szemlélet azt tükrözi, hogy „kis lépésekből, alulról” építkeznek, az állami pedig a „rendszerhez való illeszkedésben” látja a megoldást.

Közös metszatként említeném, hogy minden interjúalany kiemelte, hogy a pályáorientációban csak az a szervezet tud hosszú távon fennmaradni, amely valódi szükségletre reagál, és nem pályázati kényszerből működik.

Összességében elmondható, hogy a kezdő szervezetek számára a siker záloga a fokozatosság, a hitelesség és a kapcsolódás.

A jövő pályáorientációs ökoszisztémáját azok a szervezetek alakíthatják, amelyek képesek egyszerre megőrizni saját értékeiket, és nyitottak a partnerségre az oktatás és a munkaerőpiac szereplőivel.

4.2. A tartalomelemzés eredményei

4.2.1. Általános, formai jellemzők

A vizsgált honlapok formai jellemzőiről első ránézésre megállapíthatjuk, hogy melyik szektorhoz tartozó oldalt nyitottunk meg. Szembetűnő a mögöttük álló szervezetek működési logikája és a célrendszere. A civil oldalak jellemzően közvetlenebb, emberközelibb, vizuálisan is vonzóbb és empatikusabb kommunikációs stílust képviselnek, míg az állami portálok inkább formális, adminisztratív, szabályozott, hidegebb, távolságtartó kommunikációt alkalmaznak, és szabályozott keretek között működnek.

Az említett különbség már az első belépéskor érzékelhető: a civil fenntartású honlapok struktúrája és megjelenése a fiatal célcsoport igényeihez, szükségleteihez és gondolkodásához illeszkedik, míg az állami oldalak inkább a hitelesség és a jogszabályi megfelelés szemszögéből építik fel a honlap rendszerét.

A civil szektorhoz tartozó portálok, mint például a „Miénk a Pálya Alapítvány” vagy a „Középiskolások Szabadegyeteme”, színes, motiváló vizuális eszközökkel, grafikai elemekkel, átlátható és egyszerű menürendszerrel, interaktív hívó funkciókkal dolgoznak. Gyakran található mozgás, a képek beúsznak a felületre, szinte vezeti a szemünket. Megfigyelhető, hogy itt a kezdőlapon is megjelennek azok a hívószavak, kulcsszavak, és rövid egyszavas, egymondatos szlogenek („Inspirálj! Fedezd fel! Találd meg az utad!”), amelyek az azonosulást és az aktív részvételt ösztönzik. A tartalmak jellemzően jól tagoltak, rövidek, alkalmazkodnak a rövid olvasási idő kritériumaihoz. Itt a tartalmaknál szintén kiemelném, hogy sokféle formátum elérhető: például: szöveg, videó, esemény-összefoglaló, galéria, ami a célcsoport sokszínűségére is reagál. A képek a közösséget, megoldásokat, pozitív üzeneteket sugároznak, és azt a benyomást keltik, hogy a fiatalnak itt van a helye, megoldásokat nyújtanak a pályaeorientációs, pályaválasztási kérdéseikre, megértik az ezzel kapcsolatos „fájdalmaikat”, és reagálnak is rá. A fiatalok figyelmét rövid, dinamikus blokkokkal ragadják meg, ami a mai vizuális információfogyasztási szokásokkal jól harmonizál, például: sok rövid videó, mozgóképek. Az oldalak össze vannak kapcsolva különböző socialmediai platformokkal, ahol további információt tudnak naprakészen szerezni: Tik-Tok, Instagram, Facebook stb.

Ezzel szemben az állami honlapok (pl. Oktatási Hivatal, Felvi.hu, Tempus Közalapítvány, NIVE Pályaeorientáció) egységesebb, szigorúbb struktúráltabb rendszert követnek. A menüpontok jól szervezettek, logikailag átláthatók, néha azonban elaprózott, ugyanakkor a vizuális megjelenés funkcionális, nem pedig élményorientált.

A színek és grafikai elemek visszafogottak, hivatalosak, és távolságtartást, hivatalos hangnemet és a más témában is alkalmazott kormányzati portálokra jellemző sémákat követik. Az itt alkalmazott a formai stílus stabilitás érzetét ugyan biztosítja, valamint a megbízhatóság és szakmai hitelesség érzetét, de nem ösztönzi az aktív böngészést vagy az elmélyülést. Az oldalak főként szöveges dokumentumokat és hivatalos tájékoztatókat tartalmaznak, és a nyelvezetük távol állnak a fiataloktól. Kevés a vizuálisan irányított tartalom vagy interaktív elem. A fiatalok számára ez a típusú struktúra nehezen érthető, kevésbé emészthető, hiszen a navigáció gyakran hosszú menüláncokon keresztül vezet a keresett információhoz.

A felhasználóbarát működés szempontjából a civil oldalak többsége jobban követi az aktuális digitális média logikáját. A HiSchool honlap például rezponzív felülettel, mobilbarát kialakítással közvetlen elérési pontokkal („Irány a jövőd!” gomb, közösségi média linkek) és egyértelmű navigációval segíti a felhasználókat.

Az állami oldalak ezzel szemben a funkcionális megfelelésre építenek: a Felvi.hu például rendkívül részletes információtár, ugyanakkor a menürendszer komplexitása miatt a felhasználónak nagyobb előzetes tudással kell rendelkeznie ahhoz, hogy megtalálja, amit keres. Ez jól mutatja a két szektor közötti alapvető különbséget: míg a civil oldal a felhasználó figyelmét próbálja fenntartani, az állami oldal a tartalom hitelességét helyezi előtérbe, gyakran a felhasználói élmény rovására.

Az időbeliség és frissítettség terén is látszik az eltérés. A civil honlapok gyakran aktualitásokhoz, programokhoz, eseményekhez kapcsolódva frissülnek, hívják aktivitásra a fiatalokat, míg az állami portálok frissítései inkább adminisztratív jellegűek, tájékoztató jellegűek például: új felvételi szabályzatok, határidők, közlemények, amire figyelni kell. Ez azt eredményezi, hogy a civil oldalak élő, mozgalmas benyomást keltenek, amire időről időre visszatér a fiatal, az államiak viszont inkább statikus, és kevésbé látogatható benyomást kelti. Összességében az általános, formai jellemzők alapján elmondható, hogy a civil és állami honlapok eltérő funkciót töltenek be a pályaaorientációs térben. A civil szféra oldalai inkább kapcsolódási pontként működnek a fiatalok felé: céljuk az inspirálás, a bevonás és az élményalapú információátadás. Az állami honlapok ezzel szemben információs bázisként szolgálnak, ahol a tartalom megbízhatósága és szervezettsége a fő érték.

A két megközelítés egymást kiegészíti: a civil oldal adja a motivációt, az állami pedig a struktúrát. Az eltérések ugyanakkor rávilágítanak arra is, hogy a pályaaorientációs rendszer hatékony működéséhez szükség lenne a két logika közelítésére, vagyis olyan hibrid modellekre, ahol a hiteles tartalom élményszerű tálalással párosul, és a fiatalok igényeire, szükségleteire alapoz.

4.2.2. Célcsoport és elérhetőség vizsgálata

A honlapok értékelésénél fő szempont volt, hogy mennyire szól a célcsoport számára az adott weblap. Az optimálisan behatárolt célcsoportmehatározás, és annak elérhetősége alapvetően meghatározza, hogy mennyire tudják betölteni a pályaaorientációs funkciójukat a vizsgált felületek. Ebben a kategóriában a civil oldalak átlagosan 8–9 pontot kaptak a 10-ből, míg az állami portálok 7–8 pontot, tehát elmondható, hogy az állami szereplők kis mértékben, de kevésbé tudja konkretizálni a célcsoportot. A különbség nem nagy, de minőségi eltérést jelez, a civil szféra közvetlenebb és élményszerűbb módon kommunikál a fiatalokkal, az állami

oldalak pedig szélesebb célcsoportot igyekeznek lefedni, így megjelenik egy általános kommunikációs stílus, ami mindenkinek szólhat, de inkább tájékoztató, és nem motiváló, figyelemfelkeltő hangnemben, és célzattal.

A vizsgált civil honlapok például a Miénk a Pálya, Középiskolások Szabadegyeteme, HiSchool célcsoport-meghatározása kifejezetten egyértelmű: a középiskolás és fiatal felnőtt korosztály áll a középpontban. A megszólítás személyes, közvetlen és azonosulást segítő. A A tegeződő forma, rövid szlogenek, kérdéses felületek közvetlenebbé, barátságosabbá teszik a kommunikációt („Te tudod már, mi érdekel igazán?”), amelyek a bevonódást és az önreflexiót ösztönzik. A szlogenek a megértettség érzését keltik, és nehézségekre reagálnak, sok érzelemkifejező szó található ezeken a honlapokon, ami az azonosságokat hozza felszínre. „Nem vagyok egyedül ezzel a problémával.” A HiSchool portál például 2 pontot kapott a célcsoport-megfelelésre, mivel a szövegek és képi anyagok egyértelműen a középiskolások nyelvén szólnak, vizuálisan pedig a közösségi média világát idézik. A Miénk a Pálya szintén kimagaslóan teljesít ezen a területen: a tartalmak azonnal azonosíthatók a fiatal korosztállyal, de a pedagógusok és szülők számára is kínálnak kiegészítő anyagokat, ez a többirányú megszólítás a civil szféra rugalmas szemléletét tükrözi.

Az állami oldalak ezzel szemben szélesebb célcsoportot fednek le, de ennek az a hátránya, hogy a kommunikáció általánosabb és formálisabb marad, nincs érzelmi bevonódás, azonosulás. A honlapon alkalmazott stockfotók professzionális benyomást keltenek, megbízhatóságot és problémamegoldó attitűdöt sugallnak, ugyanakkor a vizuális elemek ellenére a felület nem közvetíti, amit hirdetnek a képek, inkább informatív, semleges tájékoztató jellegű maradnak az oldalak. Az Oktatási Hivatal vagy a Felvi.hu például nemcsak diákokat, hanem intézményvezetőket, tanárokat és szülőket is megszólít, így az üzenetek hangneme hivatalos, gyakran jogszabály-idézetekre épülnek, vagy adminisztratív információkat építenek bele. A Felvi.hu mégis kiemelkedett ebben a kategóriában 9 ponttal, mivel a diákok számára kifejlesztett funkciói, mint a ponthatár-kereső és az intézménykereső kifejezetten a döntéselőkészítést támogatják, és egy előrelátó gondoskodó folyamatot indítanak el a tájékoztatást illetően, reálisan látják például a ponthatárokat, ami alapján tud dönteni, tervezni. Meglátásom szerint a Tempus Közalapítvány és a NIVE honlapja inkább a szakmai háttérintézmények és tanácsadók felé irányul, kevésbé közvetlenül a fiatalokra, ezért 7 pont körül értékelhetők.

Az elérhetőség és a kapcsolatfelvétel lehetőségei szintén a civil szféra előnyét mutatják. A civil oldalak minden esetben többszörös kommunikációt biztosítanak: e-mail, kapcsolatfelvételi űrlap, közösségi média és gyakran chat ablakok is elérhetők, ahol közvetlenül jutnak információhoz a fiatalok. A HiSchool és a Miénk a Pálya oldalak aktívan jelen vannak a Facebookon és az Instagramon, ami lehetővé teszi a kétirányú interakciót. Ezek az oldalak mind 2 pontot kaptak a kapcsolat elérhetőségre, hiszen nemcsak formálisan, hanem ténylegesen nyitottak a visszajelzésekre. Ezzel szemben az állami honlapok, bár tartalmazzák elérhetőségi információkat és ügyfélszolgálati címeket, sokkal formálisabban kezelik a kommunikációt: a visszacsatolás ritkán közvetlen, inkább hivatalos e-mail-címen vagy űrlapon keresztül történik. Az állami portálok itt átlagosan 1 pontot kaptak. Megfigyelhető, hogy gyakran nem frissítik az elérhetőségeket, így elavult, rossz információk is megtalálhatók.

A tartalmak hozzáférhetősége mindkét szektorban erős, de más logika mentén. Az állami oldalak (pl. Felvi.hu, Oktatási Hivatal) minden információt ingyenesen kínálnak, viszont azok gyakran nehezen kereshetők és hosszabb dokumentumokban találhatóak, és a fiataloknak egy bevont felnőtt szükséges az értelmezéséhez. A civil oldalak kisebb, de felhasználóbarát tartalmakat kínálnak, gyakran vizuális, gyorsan átfutható formában. Míg az állami portálok az országos lefedettséget biztosítják, addig a civil oldalak sokszor regionális beágyazottságúak, helyi eseményekhez és közösségekhez kötődnek. Ez a területi lefedettség különbsége a pontozásban is megjelent: az állami oldalak 2 pontot kaptak az országos hatókörre, a civil oldalak pedig 1 pontot, mivel elsősorban adott térségre koncentrálnak.

A nyelvezet tekintetében egyértelműek a különbségek. A civil oldalak élő, közvetlen, empátikus gyakran motivációs nyelvezetet használnak, amely a fiatal korosztály kommunikációs algoritmusait követi. Az állami oldalak ezzel szemben formális, gyakran bürokratikus szóhasználatot használnak, ami kevésbé vonzó a középiskolás korosztály számára. A NIVE és a TKA oldalai például szakszövegeket is erősen használnak, amelyek a szakemberek számára informatívak, de a diákoknak nehezebben, vagy egyáltalán nem értelmezhetők. Ezzel szemben a HiSchool és a Miénk a Pálya nyelvezete beszédes, interaktív és az azonosulást segíti, ez a különbség valószínűleg a felhasználói elérésben is megmutatkozik.

Összességében elmondható, hogy a civil honlapok célcsoportspecifikussága tudatosabb és élményszerűbb, míg az állami portálok szélesebb lefedettségű, de formálisabb kommunikációt valósítanak meg. A civil szféra portáljai közelebb állnak a fiatalok médiafogyasztási szokásaihoz, ami erőteljesebb bevonódást, azonosulást és gyorsabb reakciót tesz lehetővé. Az

állami honlapok ezzel szemben a átláthatóságot és az egyenlő hozzáférést biztosítják, ami a pályorientációs infrastruktúra szempontjából kulcsfontosságú.

A két megközelítés különbsége tehát nem hiányosság, hanem funkciójában tér el: a civil oldal megfogja a figyelmet, az állami oldal megbízható tájékozási pontot kínál.

4.2.3. Tartalmi jellemzők

A tartalmi jellemzők vizsgálatánál a civil és az állami honlapok ugyanazon pályorientációs célt különböző kommunikációs logika, megfigyelhető algoritmus alapján valósítják meg. A civil honlapok tartalma általában dinamikusabb, élményalapú és kompetenciafejlesztésre irányul, míg az állami oldalaké strukturáltabb, információ-átadásra épülő, kevésbé fejlesztő, ám találhatóak kérdőívek, de nem a célcsoport igényei szerint. Például: letölthető pdf alapú kérdőív, a támogató pályázat hivatalos megfogalmazásával, külalakjával. A pontozás alapján a civil oldalak ebben a kategóriában 8 pont körül teljesítettek, az állami portálok pedig átlagosan 7 pontot értek el. A különbség tehát nem drasztikus, de a hangsúlybeli eltérések jól mutatják, hogy a civil szféra a motivációt, az állami szféra a rendszerezett információközvetítést helyezi előtérbe.

A civil oldalak tartalmában központi szerepet kap az önismeret, a döntéshozatali folyamat támogatása és a fiatalok belső motivációjának megerősítése és bátorítása. A Miénk a Pálya honlapján például több aloldal is a pályaismeret és az életpálya-építési készségek fejlesztését célozza, gyakorlati példákon és élménybeszámolókon keresztül, ami még hitelesebbé teszi a programokat. A szövegezés nemcsak információt nyújt, hanem gondolkodásra is készíteti a fiatalot például felteszi azokat a kérdéseket, ahol a fiatal van a középpontban, róla szól. „Mi inspirál téged?“, „Miben vagy igazán jó?“ Az interaktív, dinamikus elemek, amik kérdőívek, visszajelző űrlapok, esemény beszámolók, lehetővé teszik, hogy a felhasználó ne passzív olvasó, hanem aktív szereplő legyen. A kérdőívek sokszor beépítettek és azonnali visszajelzést adnak a felhasználónak, keresik a kapcsolatot, feliratkoztathák, megtartják az olvasót. A vizsgálatban ezek a civil oldalt érintő weblapok a „kompetenciafejlesztés” kritériumra jellemzően 2 pontot kaptak. A HiSchool portál tartalmi szintén élményközpontúak: pályorientációs tippeket, motivációs történeteket és modern munkaerő-piaci trendeket mutat be, ami valóban hasznos, és valódi segítséget nyújt élő helyzetekbe, amik videókkal és rövid, könnyen fogyasztható tartalmakkal kiegészítve segítik a fiatalot eligazodni az ingoványos

talajon. A civil oldalak így a döntéshozatal pszichológiai aspektusait is támogatják, nem csak információt közölnek, ezzel a tartalom oktat, tanít is egyben.

Az állami honlapok ezzel szemben elsősorban az információk rendszerezett és hiteles átadására törekednek. A Felvi.hu a pályaválasztási folyamat egyik legátfogóbb adatbázisát kínálja: több száz felsőoktatási intézmény, képzés és ponthatár elérhető, mindez strukturált keresőrendszerben, ami hiánypótló és egy biztonságos, hiteles tájékozási felület. Ez a fajta tartalom nagyfokú biztonságot és megbízhatóságot ad, de a felhasználó motiválása másodlagos szerepet kap, ebben az esetben nincs ilyen aspektusa az oldalnak. A Tempus Közalapítvány és a NIVE Pályaorientáció honlapja hasonlóképpen működik: szakmai anyagok, útmutatók és programleírások állnak rendelkezésre, amelyek segítik a pedagógusokat és a tanácsadókat, de a diákokat közvetlenül ritkábban szólítják meg. A „kompetenciafejlesztés” helyett inkább a „tájékozási biztonság” a kulcsfogalom. Az ilyen oldalak átlagosan 1 pontot kaptak az interaktív, felhasználói bevonódást igénylő elemek hiánya miatt. Sajnos megfigyelhető, hogy a segítségnek szánt aloldalakat nem töltik fel valódi, elégséges, segítséget, tudást nyújtó tartalommal (<https://palyaorientacio.nive.hu/kozepiskolasok/allaskeresesi-tudnivalok>).

A tartalom szerkezeti felépítése is eltér. A civil oldalak moduláris, gyorsan értelmezhető, egyértelmű, vizuálisan jól tagolt bevezető egységekben kínálják az információkat. A rövid, erősen címkézett bejegyzések a közösségi média logikáját követik: a felhasználó rövid idő alatt több témát is be tud járni, gyors és hasznos. Az állami oldalak ezzel szemben hierarchikus szerkezetűek: a Felvi.hu vagy az Oktatási Hivatal esetében a tartalmak több lépésben érhetők el (pl. főmenü, aloldal, dokumentum), ami logikus, de kevésbé intuitív, és átgondolást, keresgélést igényel. Ez a felépítés a „megbízható forrás” szerepét erősíti, de a felhasználói bevonódás szintjét csökkenti, a kulcsszavakra való keresés sem ad sokszor megfelelő eredményt.

A tartalmi frissesség és relevancia a civil szektorban rugalmasabb. Az oldalak gyakran reagálnak aktuális oktatási vagy munkaerőpiaci trendekre: megjelennek a digitalizáció, az önismeret, a soft skilllek vagy a karrier témái. A civil honlapok így képesek a pályaorientáció kortárs diskurzusait beemelni, míg az állami portálok elsősorban stabil, hosszú távú adatokat közölnek (pl. felvételi szabályzat, tanulmányi határidők). A civil szféra tehát az innováció felől, az állami szféra a stabilitás felől közelíti meg ugyanazt a területet.

Összességében elmondható, hogy a civil oldalak a motivációs, fejlesztő és élményalapú tanulási dimenziót erősítik, az államiak pedig az információbiztonságot és a hiteles forrásokhoz való

hozzáférést garantálják. Míg a civil portálok az önismeret és a döntéshozatali képességek fejlesztését helyezik középpontba, addig az állami oldalak rendszerszinten biztosítják a tájékozódáshoz szükséges kereteket. A különbség tehát nem hiányként, hanem funkcionális megosztottságként értelmezhető: az egyik a motiváció forrása, a másik a döntéshez szükséges háttér, és a két irány kölcsönösen erősítheti egymást, ha a jövőben integrált, felhasználóbarát módon kapcsolódnának össze.

4.2.4. Kommunikációs és vizuális jellemzők

A kommunikációs és vizuális jellemzők elemzése során egyértelműen kirajzolódott a két szektor eltérő kommunikációs filozófiája. A civil honlapok jellemzően vizuálisan gazdagabbak, élményalapúbbak, míg az állami oldalak formálisabb, információorientált megjelenítést választanak. Az értékelésben a civil honlapok átlagosan 6–7 pontot értek el ebben a kategóriában, az állami oldalak viszont mindössze 3–5 pontot, ami a legnagyobb különbség a teljes tartalomelemzésen belül.

A civil honlapok a fiatalok vizuális médiafogyasztási szokásaira építenek, ugyanazokat vagy hasonló algoritmust követve, ami vezeti a gondolkodást. Fentebb már kifejtettem, hogy a HiSchool például dinamikus képeket, mozgó elemeket és rövid videókat használ, amelyek azonnali érzelmi kapcsolatot teremtenek. A Miénk a Pálya oldalon a színek, ikonok és fotók pozitív, motiváló hangulatot keltenek, az üzenetek pedig cselekvésre ösztönöznek. Ezek az elemek a kommunikációban a középiskolás diák úgy érzi, hogy képes saját döntéseket hozni, és a választásai irányíthatók. A Középiskolások Szabadegyeteme esetében a vizuális minimalizmus és a személyes hangvétel együtt jelenik meg, ami közösségibb, emberközelibb érzést ad, mint bármelyik állami portál. A civil honlapok tehát nemcsak informálnak, hanem bevonnak és inspirálnak, ami a fiatalok számára kulcsfontosságú a pályaeorientáció korai szakaszában.

Ezzel szemben az állami honlapok vizuális és kommunikációs stratégiája a stabilitás, a hivatalosság és az egységesség elvén alapul. Az Oktatási Hivatal és a Felvi.hu weboldalai egyszerű, funkcionális struktúrával működnek: a kék-fehér színvilág, az átlátható menürendszer és a tartalmi logika mind az információbiztonságot szolgálja. Ugyanakkor ezek az oldalak kevés figyelmet fordítanak a vizuális bevonásra vagy az interaktív élményre, ezért kapnak átlagosan 3–4 pontot ebben a kategóriában.

A Tempus Közalapítvány oldalán például előfordulnak multimédiás elemek (pl. projektvideók), de ezek inkább tájékoztató funkciót töltenek be, nem kommunikációs bevonást, és indokolatlanul hosszúra készítették őket. A NIVE honlapja szövegcentrikus, a képi megoldások statikusak, nem változnak, nem mozognak, ami az átláthatóságot szolgálja, de a motivációt nem erősíti.

A hangvétel tekintetében is éles különbség mutatkozik. A civil oldalak élő, közvetlen és tegeződő stílust használnak, a megszólalások gyakran bevonóak, a mondatok rövidek, energikusak és a fiatal korosztályra szabott nyelvezettel élnek. Az interaktivitás és a felhasználói visszacsatolás lehetősége szintén a civil szektor erőssége. A Miénk a Pálya és a HiSchool oldalakon megtalálhatók online kérdőívek, esemény-regisztrációk, korszerű tudásanyagok. Ezek az elemek bevonják a fiatalokat a pályaorientációs folyamatba, erősítik a felelősségérzetet és a döntéshozatali élményt. Az állami portálokon ezzel szemben az interaktív funkciók korlátozottak: a felhasználói visszacsatolás főként e-mailen vagy ügyfélszolgálaton keresztül történik. Az értékelés szerint a civil oldalak átlagosan 2 pontot, az államiak 1 pontot kaptak az interaktivitás vizsgálat során.

A civil szféra honlapjai a vizuális megjelenésben jóval rugalmasabban és kreatívabban mozognak. A grafikai elemek, logók és betűtípusok modern, friss hatást keltenek, a tartalom szerkezet pedig levegős, sok üres térrel és korszerű ikonhasználattal támogatja az átláthatóságot. A HiSchool például egységes, színes, fiatalos életérzést közvetítő arculatot épített ki. Ezzel szemben az állami fenntartású felületek megjelenése inkább egységesített és szabványos: ez stabilitást és megbízhatóságot sugall, ugyanakkor kevésbé ösztönöz kreatív élményre. A kontraszt különösen jól kirajzolódik a Felvi.hu és a Miénk a Pálya weboldalak összevetésében: míg az előbbi adatbázis-jellegű, inkább funkcionális és rendszerező felületet kínál, addig az utóbbi magazinszerű formában, vizuálisan is ösztönző és inspiratív élményt nyújt.

A kommunikációs és vizuális elemek összehasonlítása alapján megfigyelhető, hogy a civil szféra platformjai elsősorban érzelmi-motivációs szinten szólítják meg a felhasználót, míg az állami szféra inkább kognitív-információs szinten működik.

A civil honlapok célja a bevonódás, az élményszerű kapcsolódás és az önismeret fejlesztésének támogatása, ezzel szemben az állami oldalak fő feladata a rendszerben való eligazodás elősegítése és az információbiztonság egységes fenntartása.

A különbség tehát túlmutat az esztétikai szempontokon: pszichológiai dimenziót is hordoz. Míg a civil felületek aktiválják és motiválják a látogatót, addig az állami oldalak inkább stabilitást

és biztonságérzetet közvetítenek. A jövő fejlesztései szempontjából a két irány összehangolása, például vizuálisan vonzóbb, interaktív állami tartalmak integrálásával hatékonyabb pályaorientációs kommunikációhoz vezethet.

4.2.5. Tartalom minősége és hitelessége

A tartalmi hitelesség és a forrásmegbízhatóság tekintetében mindkét szektor magas szinten teljesített, de eltérő módon. Az állami honlapok ebben a kategóriában kiemelkedően teljesítettek, átlagosan 8–9 pontot érve el, míg a civil oldalak 7–8 pontot. A különbség mögött az eltérő működés áll: az állami szféra az intézményi háttérrel és hivatalos hivatkozásokkal teremti meg a hitelességet, a civil szféra pedig az átláthatósággal, gyakorlati példákkal és személyes tapasztalatokkal.

Az állami oldalak (pl. Felvi.hu, Oktatási Hivatal, NIVE Pályaorientáció) minden esetben pontosan jelölik a forrásokat, a szervezeti háttérrel és az érvényes jogszabályi kereteket. A tartalom szakmailag ellenőrzött, a hivatkozások egy következetes rendszert alkotnak, és a portálok rendszerint az aktuális tanévhez, felvételi eljáráshoz vagy oktatáspolitikai döntésekhez igazodnak. Ugyanakkor a frissítések gyakorisága változó: néhány aloldal naprakész, más részek viszont statikusabbak, ezért a „rendszeres frissülés” kritériumra az állami portálok átlagosan 1–2 pontot kaptak. A minőség azonban nem kérdéses: az Oktatási Hivatal és a Felvi.hu például egyértelműen az információbiztonságot és a szakmai pontosságot helyezi előtérbe, ami az egész szektor hitelességének alapját adja, ez az elsőszámú oldal, ahol a középiskolás tájékozódik a felsőoktatást illetően.

A civil honlapok hitelessége másként épül fel. A Miénk a Pálya és a HiSchool oldalakon a szakmaiság mellett nagy szerepet kap a közvetlenség és az élményalapú tartalom. A hitelesség itt nem elsősorban intézményi, hanem tapasztalati és közösségi: fiatalok, mentorként megszólaló szakemberek vagy civil szervezeti együttműködések adják a forrásokat. A forrásmegjelölés nem minden esetben formális, viszont a tartalmak valódi élethelyzeteket, példákat mutatnak be, ami a célcsoport szemében sokszor erősebb bizalmi hatást kelt, mint a hivatalos hivatkozás. A következetesség és értékrend tekintetében mindkét szektor egységes képet mutat. Az állami oldalak az átláthatóságot, felelősséget és szakmai objektivitást képviselik, míg a civil oldalak az önfejlesztést, együttműködést és nyitottságot hangsúlyozzák. A különbség inkább a kommunikáció tónusában, mintsem az alapértékekben jelenik meg. A

civil portálok inspiráló hangvételükkel, az államiak strukturált és dokumentált tartalmaikkal járulnak hozzá a pályorientációs rendszer egészéhez.

Összességében a tartalom minősége és hitelessége terén a két szféra kölcsönösen kiegészíti egymást: a civil oldalak rugalmasabbak és élményszerűbbek, az államiak viszont garantálják a szakmai megbízhatóságot és a hosszú távú fenntarthatóságot.

2. ábra: A tartalomelemzés során elért eredmények

(az elemzés szempontjai a mellékletben található)

A tartalomelemzés során elért eredmények az összesen 50 adható pontból:			
	Honlap	Szektor megjelölés	Átlagpontszám
1.	https://palyaorientacio.nive.hu/	állami	32/50
2.	https://www.oktatas.hu/	állami	34/50
3.	https://tka.hu/nemzetkozi/6464/palyaorientacio-magyarorszagon---kozepiskolasok-szuleinek-oktatoknak	állami	34/50
4.	https://www.felvi.hu/	állami	38/50
5.	https://mienkapalya.hu/	civil	39/50
6.	https://kozepiskolasokszabadegeteme.hu/egyesulet/	civil	39/50
7.	https://www.szakmazzbudapest.hu/home	civil	42/50
8.	https://www.hischool.hu	civil	40/50

5. Következtetések és javaslatok

A kutatás eredményei alapján a pályaaorientáció fejlesztése akkor lehet hatékony, ha az eddigi eseti programokat egy hosszabb távú, folyamatként szervezett rendszer váltja fel. Az interjúkban többen kiemelték, hogy a jelenlegi alkalmak inkább egyszeri eseményekként működnek, nem pedig tudatosan felépített tanulási útként. Ezért célszerű lenne a pályaaorientációt modulárisan felépített, több lépésből álló folyamattá alakítani, amely az előkészítéstől az élményszerzésen át az utófeldolgozásig kíséri a tanulót.

A diákok igényeinek és döntési érettségének különbözősége miatt indokolt az egyéni utak támogatása, célcsoportonként differenciált módszerekkel. A hátrányos helyzetű, illetve bizonytalan tanulók számára különösen hasznosak lehetnek a személyre szabott tanácsadási formák, amelyek nemcsak információt, hanem visszajelzést és kísérést is biztosítanak.

A civil szervezetek erőssége, hogy a kompetenciafejlesztésre és az önismeretre helyezik a hangsúlyt. E tudáselemek és gyakorlati tapasztalatok átvétele, valamint integrálása az állami intézményrendszerbe növelheti a programok minőségét és elérhetőségét. Ennek megvalósítása érdekében javasolt egységes, országosan alkalmazható modulcsomagok kialakítása, amelyek az önismeret, a döntéshozatal, az együttműködés és a kommunikáció fejlesztésére építenek.

A gyakorlati pályaismeret erősítése továbbra is kulcsfontosságú. A tanulók számára biztosítani kell a valós munkahelyi tapasztalatokat, üzemlátogatásokat, nyílt napokat és alumni-találkozókat, amelyeket strukturáltan kell beépíteni a tanév rendjébe. Ezek az élmények akkor válnak fejlesztővé, ha a tapasztalatokat pedagógiai feldolgozás követi.

A digitális eszközök és online platformok megújítása szintén kiemelt feladat. A vizsgált honlapok és interjúk alapján látható, hogy az online információk elaprózottak és eltérő minőségűek. A jövőben célszerű lenne egy közös, integrált digitális felület létrehozása, ahol az állami, civil és magánszereplők szolgáltatásai egy helyen, egységes logika szerint érhetők el. Ezzel párhuzamosan a pályaaorientációs tartalmakat érdemes rövidebb, vizuális, interaktív formában fejleszteni, hogy a fiatalok számára vonzóbbak és könnyebben feldolgozhatók legyenek.

A programok fenntarthatósága érdekében szükség van az eredményes civil kezdeményezések beemelésére az állami struktúrába, valamint a szakemberek folyamatos képzésére. A tanácsadók, pedagógusok és szülők felkészítése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a pályaorientáció ne csupán információátadás legyen, hanem valódi fejlesztési folyamat. Rövid, gyakorlatias képzések és workshopok segíthetnék az érintettek tudatosabb bevonását.

A hatékonyság méréséhez elengedhetetlen az egységes utánkövetési rendszer kialakítása. A programok értékelését érdemes két lépésben végezni: azonnali visszajelzéssel és néhány hónappal későbbi követéssel. Ez lehetővé tenné, hogy a tanácsadási folyamatok ne csak a részvétel számát, hanem a valódi előrehaladást is mutassák.

Összességében a pályaorientáció jövője abban rejlik, hogy a civil innovációk rugalmas szemlélete és az állami hálózat országos lefedettsége egymást kiegészítve, integrált rendszerként működjön. A koordinált, folyamatos és kompetenciafókuszú megközelítés biztosíthatja, hogy a fiatalok valóban megalapozott döntéseket hozhassanak életpályájukról.

5.1. Hipotézisek értékelése az eredmények tükrében

H1: „A civil szervezetek nemcsak információt adnak át, hanem kompetencia- és képességfejlesztésre is hangsúlyt fektetnek.”

Interjú alapján szerzett bizonyítékok:

A civil válaszok következetesen az önismeret, döntéshozás, belső motiváció, reziliencia, együttműködés fejlesztését emelték ki. A leírt gyakorlatok: önismereti tréningek, időgazdálkodás, soft-skill tréningek, egyéni és csoportos tanácsadások, játékosítás, hibrid és online eszközök használata, ami élményalapú, tudatosságot fejlesztő tanulási helyzeteket hoznak létre. A visszajelzés és utánkövetés civil oldalon jellemzően személyes, és fejlesztő fókuszú például: reflexiós lapok, follow-up, levelezés. A célcsoport fókusz: középiskolások és fiatal felnőttek, hátrányos helyzetű csoportok, szülői edukáció kiegészítve.

Tartomelemzési bizonyítékok (összegzés):

A vizsgált civil oldalak tipikusan tartalmazzak interaktív elemeket: tesztek, gyakorlati útmutatók, workshop-leírások, mentorálási információk, és közérthető célcsoportspecifikus kommunikációt, és sok helyen digitális tananyagokat tartalmazzak. A honlapokon való eligazodás szempontból a civil oldalak gyakran felhasználó-barátabbak, nem pusztán ismeretközpontú, hanem tudást, képességeket fejleszt.

Következtetés:

A H1 hipotézisem a vizsgálatok eredményeit illetően megerősítést nyer. A civil szféra erőssége a kompetencia- és önismeret-fejlesztő fókusz, ugyanakkor a finanszírozási/folytonossági kockázat (projektciklusok) miatt a jó gyakorlatok terítése és fenntarthatósága sérülékeny.

H2: „Az állami szervezetek elsősorban információátadást végeznek.” (iskolatípusok, felvételi rendszer.)

Interjú vizsgálat alapján azt állapítottam meg, hogy az állami szereplők által leírt gyakorlat strukturált, tantervbe, protokollba illeszkedik (pályaorientációs napok, üzemlátogatások, standard kérdőívek, irányított beszélgetések). Ezen a területen erős a pályaismeret, tanulási önszabályozás, életpálya-kompetenciák hangsúlya, és túlsúlyban van az adminisztratív megfelelés. A visszajelzés inkább formanyomtatványokhoz és rendszerszintű riportokhoz kötött; utánkövetés hiányosabb.

Tartalomelemzési bizonyítékok:

A tartalomelemzési vizsgálat során azt tapasztaltam, hogy az állami honlapok megbízható, kiterjedt információt kínálnak: például: felvételi, intézményi struktúrák, programok, de kevésbé interaktívak, ritkábban építenek személyre szabott kompetenciafejlesztésre. Jelen esetben inkább a hierarchikus, információközpontú szervezés dominál.

Következtetés:

H2 megerősítést nyer. Az állami felületek fő tulajdonsága, hogy hiteles, országos lefedésű tájékoztatást nyújt, mellette gyengesége, hogy nem rendelkeznek személyre szabott kompetencia-fejlesztő modulokkal.

H3: „A pályaorientációs szolgáltatások elérhetősége és láthatósága korlátozott, különös tekintettel online.

Az interjú vizsgálat alapján mindkét szektor széttagozottságot, koordinációhiányt, idő- és kapacitásszűkítést jelzett. Az állami oldal rendszerszintű integráció hiányára, a civil oldal projekt-ciklusok okozta törekenységre mutatott rá. Közkívánság: összefogó, átjárható rendszer, jobb szülő–iskola–tanácsadó kommunikáció, és valódi utánkövetés.

Tartalomelemzési bizonyítékok:

A honlapok egymással párhuzamosan működnek, külön keresőlogikával, eltérő mélységű és formátumú tartalommal; a felhasználói útvonal széttöredezett. Több weblap ritkábban frissül, vagy kevesebb célcsoport-specifikus útmutatót ad.

Következtetés:

H3 hipotézisem megerősítést nyer, mivel a fő akadály nem módszertani, hanem rendszerszervezési: nincs egységes belépési pont és összehangolt információs-/szolgáltatási ökoszisztéma.

6. Összefoglalás

A dolgozat központi témája a pályaeorientáció, azon belül is a középiskolás korosztály döntéshozatali és önismereti fejlődése, valamint az állami és civil szféra szerepe e folyamat támogatásában. A kutatás célja annak feltárása volt, hogy a fiatalok életpálya-építését milyen tényezők befolyásolják, és miként járulhat hozzá az oktatási és tanácsadói környezet az önismeret, a motiváció és a döntési kompetenciák fejlesztéséhez. A vizsgálat hangsúlyozza, hogy a pályaeorientáció nem egyszeri döntés, hanem folyamatos, élethosszig tartó fejlődési folyamat, amely az egyén és a társadalom kölcsönhatásában formálódik.

A szakirodalmi áttekintés alapján a pályaeorientáció olyan átfogó terület, amely a pszichológia, a pedagógia és a munkaerőpiac metszéspontjában helyezkedik el. A pályaválasztás több, egymásra épülő tényező eredménye: önismeret, érdeklődés, kompetenciák és társadalmi környezet. A modern szemlélet a korábbi statikus felfogást felváltva az élethosszig tartó tanulás, az önirányítás és a rugalmasság hangsúlyozására épít. A hazai és nemzetközi szakirodalom (Kenderfi, Borbély-Pecze, Szilágyi, OECD, Interreg) egyaránt megerősíti, hogy a pályaeorientáció hatékonyságát az önhatékonyság, a reziliencia és a karrieradaptáció fejlesztése alapozza meg, valamint az, ha a folyamat rendszerszinten támogatja az esélyegyenlőséget és a társadalmi mobilitást.

A dolgozat elméleti fejezete négy klasszikus modellt mutat be, amelyek segítik a serdülők döntéshozatali folyamatának megértését. Super életpálya-elmélete az emberi fejlődést szakaszos, egész életen át tartó folyamatként értelmezi; Holland modellje a személyiség és a pályakörnyezet illeszkedésére helyezi a hangsúlyt; Krumboltz tanuláselméleti modellje a tapasztalatok és visszajelzések szerepét emeli ki a döntések alakulásában; míg Bandura önhatékonyság-elmélete a sikerélmény, a modellszereplés és a pszichológiai megerősítés fontosságát hangsúlyozza. E modellek szintézise megmutatja, hogy a fiatalok pályaválasztása pszichológiai, szociális és tanulási tényezők összjátékában formálódik.

A kutatás empirikus része kvalitatív módszertanon alapult, amely két adatgyűjtési formát ötvözött: félig strukturált interjúkat és tartalomelemzést. Az interjúk során tizenkét szakember, hat civil és hat állami szereplő osztotta meg tapasztalatait. Az elemzés célja az volt, hogy feltárja a két szféra működésében rejlő különbségeket és közös mintázatokat. Az eredmények

azt mutatták, hogy a civil szervezetek tevékenységében nagyobb hangsúlyt kap az élményszerű, kompetenciafejlesztő megközelítés és az önismereti folyamatok támogatása, míg az állami szféra elsősorban a strukturált, információátadó programokra épít. A civil oldal rugalmasabb, innovatívabb, sok esetben személyesebb formákat kínál, míg az állami intézmények erőssége a szervezettség és az országos lefedettség. Mindkét szektor szerepe nélkülözhetetlen, de az eredmények rámutattak, hogy az együttműködés még nem elég szoros, és a kommunikáció, illetve a módszertani egységesítés hiánya gátolja a rendszer hatékonyságát.

A tartalomelemzés során vizsgált honlapok is megerősítették ezt a különbséget: a civil szervezetek felületei jellemzően interaktívak, reflektív gondolkodásra ösztönöznek, és erősítik a döntéshozatali autonómiát, míg az állami oldalak inkább tájékoztató, információközlő jellegűek. A civil honlapok sokszor projektalapúak és vizuálisan is motiválóbbak, ugyanakkor a hatásmérés kevésbé standardizált. Az állami portálok egységesebbek, de kevésbé vonzóak a fiatal célcsoport számára. A két rendszer tehát párhuzamosan, de nem teljes összhangban működik.

A kutatás hipotézisei nagyrészt igazolódtak: a civil szervezetek valóban fejlesztő, kompetenciaalapú szemléletet képviselnek; az állami szektor tevékenysége elsősorban információátadásra korlátozódik; és mindkét szférában megjelenik az online elérhetőség korlátossága, különösen a fiatalok számára releváns platformokon. A vizsgálat összességében azt mutatta, hogy a pályaorientációs rendszer hatékonyságának kulcsa a szektorok közötti kommunikáció és a közös módszertani keret erősítése.

A dolgozat végkövetkeztetése szerint a középiskolás korosztály pályaorientációjának támogatása komplex, többtényezős folyamat, amelyben az önismeret, a motiváció és a döntési képesség fejlesztése egyaránt nélkülözhetetlen. Az állami és civil szféra közötti partnerség, a digitális eszközök tudatos használata és az iskolapszichológusok megerősített szerepe hozzájárulhat egy inkluzív, életút-támogató pályaorientációs rendszer kialakulásához. A kutatás eredményei alapján javasolt, hogy a jövőbeli fejlesztések az együttműködés és a módszertani egység irányába mozduljanak el, kiemelve az élményalapú tanulás, az önreflexió és az adaptív karrierfejlesztés fontosságát. A kutatás rávilágított arra, hogy a pályaorientáció nem csupán szakpolitikai feladat, hanem az egyéni kibontakozás egyik legfontosabb pszichológiai terepe.

7. Irodalomjegyzék

2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről. Letöltés dátuma: 2025. 11. 09. forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900080.tv>
- Arnold, A., Goldschmitt, M., Rigotti, T. (2023): Dealing with information overload: A comprehensive review. *Frontiers in Psychology*, 14. pp. 5–8. DOI: [10.3389/fpsyg.2023.1122200](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1122200)
- Borbély-Pecze T. B. (2010): Életút-támogató pályaorientáció. [Doktori értekezés] Budapest: ELTE PPK.
- Borbély-Pecze T. B. (2013): Az életút-támogató pályaorientáció a köznevelésben. *Új Pedagógiai Szemle*, 63(5–6), pp. 32–45.
- Borbély-Pecze T. B. (2016a): Szakképzés és pályaorientáció – tévutak és lehetőségek. *Educatio*, 25(1), pp. 59–69.
- Borbély-Pecze T. B. (2016b): Pályaorientációs folyamatok a magyar köznevelésben. *Educatio*, 25(3), pp. 387–401.
- Borbély-Pecze, T. B. (2023): *Válogatás a hazai pályaorientációs konferenciák és webináriumok anyagaiból, 2022.* H. n.: Magyar Pedagógiai Társaság Pályaorientációs Szakosztálya. Letöltés dátuma: 2025. 11. 09. forrás: <https://real.mtak.hu/160352/1/P%C3%A1lyaorient%C3%A1ci%C3%B3s%20Szakoszt%C3%A1ly.pdf>
- Borbély-Pecze T. B., Fazakas I., Kenderfi M., Tajtiné Lesó Gy. (2021): Pályainformációtól a közösségi karrier-konstrukcióig: A kettuneni közösségi médiára alapozott pályatanácsadási modell vizsgálata a hazai gyakorlatban. *Új Pedagógiai Szemle*, 71(3–4), pp. 35–53. Letöltés dátuma: forrás: [https://upszonline.hu/resources/volumes/71/issues/03-04/upsz_71\(03-04\)_2021_008_borbely-pecze_es_mtsai_palyainformaciotol.pdf](https://upszonline.hu/resources/volumes/71/issues/03-04/upsz_71(03-04)_2021_008_borbely-pecze_es_mtsai_palyainformaciotol.pdf)
- Branje, S., de Moor, E. L., Spitzer, J., Becht, A. I. (2021): Dynamics of identity development in adolescence: A decade in review. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), pp. 908–927. DOI [10.1111/jora.12678](https://doi.org/10.1111/jora.12678)
- Dobai E. (szerk.) (2014): *A fiatalok életpálya-építését és életvezetését támogató átfogó modell.* IKSZE munkacsoportja által összeállított szakmai anyag. Budapest: Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft.
- Erikson, E. H. (1968): *Identity: Youth and crisis.* New York: Norton.

- Fazakas I., Kiss G., Lendvai V. (2022): *Civil szervezetek pályorientációs gyakorlata és fejlesztései*. [videó] Letöltés dátuma: 2025. 10. 25. forrás: <https://youtu.be/mubT8gd3qqo?si=T4XHiVCmdcliyzGY>
- Gravina, D., Lovsin, M. (szerk.) (2012): *Career Management Skills – Factors in implementing policy successfully*. Jyväskylä: ELGPN
- Holland, J. L. (1973): *Making vocational choices: a theory of careers*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall
- Interreg Danube Programme (2023): *Career guidance and counselling systems in the Danube Region*. Letöltés dátuma: 2025. 11. 10. forrás: <https://interreg-danube.eu/storage/media/01K03VC6GQSKQ7KGGH8T76FNAX1.pdf>
- Karner O. (2010): A pályorientációs szakemberek kompetenciamátrixának kialakítása, *Életpálya-tanácsadás*, II(3–4), pp. 10–17.
- Kenderfi M. (2012): A pályorientáció folyamatának korszerű értelmezése, In: Szilágyi Klára (szerk.): *A pályorientáció szerepe a társadalmi integrációban*, Budapest: ELTE TáTK. pp. 6–11., DOI: [10.15773/EKKE.2023.010](https://doi.org/10.15773/EKKE.2023.010)
- Kenderfi M. (2020): Pályorientációs tartalmú honlapok vizsgálata 2020 áprilisában. *Opus et Educatio*, 7(4). pp. 410–422. DOI: [10.3311/ope.409](https://doi.org/10.3311/ope.409)
- Kenderfi M. (2022a): *A gyerek életét könnyíti a jó pályorientáció | 7Dasy – Kenderfi Miklós, MATE*. [videó] Letöltés dátuma: 2025. 10. 10. forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=sfUSWldY3Fg&t=2s>
- Kenderfi M. (2022b): Az iskolai közösségi szolgálat mint az érettségire készülő tanulók pályorientációs támogatásának egyik esélye. *Képzés és Gyakorlat / Training and Practice*, 20(3–4), pp. 5–15. DOI: [10.17165/tp.2022.3-4.5-15](https://doi.org/10.17165/tp.2022.3-4.5-15)
- Kenderfi M. (2024): A pályorientációs szemléletű mentorálás módszerei – A „Tanítsunk Magyarországot” program gödöllői tapasztalatai. *Különleges Bánásmód – Interdiszciplináris folyóirat*, 10(3), pp. 137–150. DOI: [10.18458/KB.2024.3.137](https://doi.org/10.18458/KB.2024.3.137)
- Krumboltz, J. D., Mitchell, A. M., Jones, G. B. (1976): A social learning theory of Career selection. *The Counseling Psychologist*, 6(1), pp. 71–81. DOI: [10.1177/00110000760060011](https://doi.org/10.1177/00110000760060011)
- Lester, N. J. (2000): Key Challenges and Developments in Career Information and Counselling. In: Sallay Mária (szerk.): *Careers Guidance and Counselling. Theory and Practise for the 21th Century*. Budapest: Nemzeti Szakképzési Intézet.
- Marcionetti, J., Zammitti, A. (2023): Perceived support and influences in adolescents’ career choices: A mixed-methods study. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 25(4), pp. 423–446. DOI: [10.1007/s10775-023-09624-9](https://doi.org/10.1007/s10775-023-09624-9)

- Mitchell, L. K., Krumboltz, J. D. (1996): Krumboltz's learning theory of career choice and counseling. In: Brown, D., Brooks, L. (szerk.): *Career choice and development* (3. kiadás) pp. 233–280. San Francisco: Jossey-Bass.
- OECD (2024): Digital technologies in career guidance for youth. *Education Policy Perspectives* No. 113. Letöltés dátuma: 2025. 11. 10. forrás: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/12/digital-technologies-in-career-guidance-for-youth_dae0126a/c9ab23da-en.pdf
- Pálvölgyi L. (2022): Gimnazisták pályaválasztási bizonytalansága. *Magyar Pedagógia*, 122(4), pp. 213–234. DOI: [10.14232/mped.2022.4.213](https://doi.org/10.14232/mped.2022.4.213)
- Pálvölgyi L. (2024a): Gimnazisták pályaeorientációs jellemzői. *Neveléstudomány – Oktatás, Kutatás, Innováció*, 12(2), pp. 28–48. DOI: [10.21549/NTNY.45.2024.2.2](https://doi.org/10.21549/NTNY.45.2024.2.2)
- Pálvölgyi L. (2024b): Effects of a career education classroom course on high school students' career management competencies and career orientation in Hungary. *European Journal of Education and Psychology*, 18(1), pp. 1–12. Letöltés dátuma: 2025. 11. 09. forrás: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1440248.pdf>
- Ritoók P.-né (1986a): *Pályaválasztási tanácsadás*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Ritoók P.-né (1986b): *Pályaválasztási érettség és pályaválasztási tanácsadás*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Rókusfalvy P. (1981): *Bevezetés a pszichológiába a pedagógusok számára*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Rókusfalvy P. (2002): *A pályalélektan alapjai*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Spokane, A. R., Cruza-Guet, M. C. (2005): Holland's Theory of Vocational Personalities in Work Environments. In: Brown, S. D., Lent, R. W. (szerk.): *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. pp. 24–41.
- Suhajda Cs. J. (2017): *A pályaeorientációs tevékenység változása és megvalósulása a köznevelésben a rendszerváltozástól napjainkig, különös tekintettel az információs folyamatokra*. [Doktori disszertáció, Pécsi Tudományegyetem] Pécs: Pécsi Egyetemi Archívum. Letöltés dátuma: 2025. 11. 09. forrás: <https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/16401>
- Sultana, R. (2011): Learning career management skills in Europe: a critical review. *Journal of Education and Work*, vol. 25., pp. 225–248. DOI: [10.1080/13639080.2010.547846](https://doi.org/10.1080/13639080.2010.547846)
- Super, D. E. (1980): A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16. évf. 3. szám, pp. 282–298. DOI: [10.1016/0001-8791\(80\)90056-1](https://doi.org/10.1016/0001-8791(80)90056-1)

- Szabó Cs. (2013): *Újszerű gyakorlati „modell” a pályaorientáció intézményi szintű támogatására.* [Előadás] Letöltés dátuma: 2025. 08. 25. forrás: https://oimb.elte.hu/dstore/document/11776/MB%202013_02_Sz.Csilla_prezi_p%C3%A1lyaori._EJG.pdf
- Szalóki V., Kerpel-Fronius, B. (2022): Identitás és politikai értékek az újnacionalizmusban. In: Nagy A. (szerk.): *A lábjegyzeten is túl – Magyar ifjúságkutatás 2020: Tanulmánykötet.* Budapest: Szociális Demokráciáért Intézet – Excenter Kutatóközpont, pp. 162–188.
- Szilágyi K. (2000): *Munka – pályatanácsadás, mint professzió.* Budapest: Kollégium Kft.
- Szilágyi K. (2005): *A fiatalok és felnőttek pályaorientációs és karrierépítési készségeinek szintjei, fejlesztésének lehetőségei.* [Kutatási zárótanulmány] Budapest: Nemzeti Felnőttképzési Intézet. Letöltés dátuma: 2025. 08. 02. forrás: <https://mek.oszk.hu/06500/06515/>
- Szilágyi K. (2012): *Karrier- és pályatervezés. Módszertani útmutató csoportvezetők számára.* Budapest: Kollégium Kft.
- Szilágyi K., Völgyesy P. (1996): *Pályaorientáció.* [Egyetemi jegyzet] Gödöllő: GATE Tanárképző Intézet.
- Tudlik Cs. (2023): *Gimnáziumi tanulók pályaérdeklődési mintázatai [PhD-disszertáció].* Eger: Eszterházy Károly Katolikus Egyetem.
- Vekerdy T. (2011): *Érzelmi biztonság.* Budapest: Kulcslyuk Kiadó.
- Völgyesy P. (1976): *Pályalélektan.* Budapest: Tankönyvkiadó.
- Wang, Y., Li, S., Wang, Y. (2024): A systematic review on career interventions for high school students. *Frontiers in Psychology*, 15. DOI: [10.3389/fpsyg.2024.1461503](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1461503)
- Wang, Z., Zeng, Z., Li, Y., Ding, Z. (2025): *CareerPooler: AI-powered metaphorical pool simulation improves experience and outcomes in career exploration.* Maryland: University of Maryland, College Park. arXiv preprint arXiv:2509.11461v1. <https://arxiv.org/abs/2509.11461v1>
- Watts, A. G. (2000): *Theory and Practise of Career Development.* In: Sallay Mária (szerk.): *Careers Guidance and Counselling. Theory and Practise for the 21th Century.* Budapest: Nemzeti Szakképzési Intézet.

8. Ábrák jegyzéke

1. ábra:.....	12
2. ábra:.....	58

9. Mellékletek

9.1. Interjú kérdőív

Interjúkérdések civil szervezetek, illetve állami szervezetek szakértői részére

1. blokk Alapadatok és háttér

- 1.Mióta foglalkozik pályaeorientációval / milyen szerepben tevékenykedik?
- 2.Milyen típusú szervezetnél dolgozik (civil, állami, magán)?
- 3.Kik a fő célcsoportjaik (diákok, szülők, pedagógusok)?

2. blokk A szervezet tevékenysége és szemlélete

- 4.Hogyan határozná meg a szervezet pályaeorientációs küldetését?
- 5.Milyen típusú tevékenységeket, programokat kínálnak?
- 6.Milyen kompetenciákat, képességeket szeretnének fejleszteni a fiatalokban?
- 7.Mennyire jellemző az együttműködés más szervezetekkel (iskolák, civil hálózatok, vállalatok)?

3. blokk, Módszerek

- 8.Milyen módszereket alkalmaznak a pályaeorientációban (tréning, egyéni tanácsadás, online eszközök stb.)?
- 9.Hogyan gyűjtenek visszajelzést a programok hatásáról vagy sikerességéről?
- 10.Használnak-e digitális, online vagy játékosított eszközöket?

4. blokk Hatás és tapasztalatok

- 11.Milyen visszajelzéseket kapnak a középiskolás fiataloktól?
- 12.Milyen nehézségeket tapasztalnak a fiatalok pályaválasztási döntéseiben?
- 13.Mi jelenti a legnagyobb kihívást a pályaeorientációban ma Magyarországon?

5. blokk Fejlesztési javaslatok, jövőkép

- 14.Ön szerint mitől válik igazán hatékonná egy pályaeorientációs program?
- 15.Milyen fejlesztési irányokat látna szívesen a jövőben?
- 16.Mit tanácsolna azoknak a szervezeteknek, akik most kezdenek ezzel a területtel foglalkozni?

Az eredmények elemzése alfabetikus kódolással történt, ami biztosítja az anonimitás lehetővé tette a civil és állami szervezetek közötti hasonlóságok és különbségek azonosítását. (civil: A–F, állami: G–L).

9.2. Tartalomelemzési szempontok

A) Tartalomelemzés szempontjai:

1. Általános, formai jellemzők

1. Ki a honlap fenntartója / létrehozója (civil, állami, magán stb.)
2. Mikor jött létre, illetve mikor frissítették utoljára?
3. Milyen a honlap szerkezeti felépítése és navigációja?
4. Mennyire felhasználóbarát a felület (áttekinthetőség, reszponzivitás)?
5. Milyen típusú tartalmak érhetők el (szöveg, videó, kérdőív, teszt stb.)?

2. Célcsoport és elérhetőség

1. Kinek szól a honlap (diák, szülő, pedagógus, tanácsadó)?
2. Mennyire érhető a célcsoport számára a nyelvezet és a stílus?
3. Van-e kapcsolatfelvételi lehetőség (e-mail, űrlap, közösségi média)?
4. Elérhetők-e ingyenes tartalmak, vagy csak fizetős szolgáltatások?
5. Milyen földrajzi lefedettséget jelez a honlap (országos, regionális, helyi)?

3. Tartalmi jellemzők

1. Milyen témák jelennek meg (pályaválasztás, önismeret, munkaerőpiac stb.)?
2. Csak információátadás történik, vagy megjelenik a kompetenciafejlesztés is?
3. Milyen eszközök segítik a döntéshozatalt (tesztek, útmutatók, programok)?
4. Milyen mértékben fejleszti az oldal az életpálya-építési kompetenciákat?
5. Kapcsolódik-e aktuális oktatási vagy munkaerőpiaci trendekhez?

4. Kommunikációs és vizuális jellemzők

1. Milyen a honlap hangvétele és vizuális stílusa (motiváló, fiatalos, szakmai)?
2. Használ-e történeteket, példaképeket vagy esettanulmányokat?
3. Van-e multimédiás tartalom (videó, podcast, infografika)?

4. Interaktív-e az oldal (komment, online kérdőív, visszajelzés)?
5. Milyen mértékben vonja be a fiatalokat (felhívások, pályázatok, események)?

5. Tartalom minősége és hitelessége

1. Mennyire megbízhatóak a források, fel vannak-e tüntetve a szerzők?
2. Van-e hivatkozás szakirodalomra vagy szakmai partnerekre?
3. Rendszeresen frissül-e a tartalom (aktuális hírek, programok)?
4. Összhangban van-e a honlap tartalma a szervezet küldetésével?
5. Milyen értékrendet közvetít (fejlődés, együttműködés, felelősség, nyitottság)?

B) Értékelési eljárás

Az egyes szempontok 3 fokozatú skálán értékelhetők:

0 pont: a szempont nem jelenik meg

1 pont: részlegesen megjelenik

2 pont: teljes mértékben megjelenik

A honlapok így maximum. 50 pontot érhetnek el. Az eredmények kvalitatív leírással és kategóriák szerinti összehasonlítással értelmezhetők.

2. ábra: A tartalomelemzés szempontjai szerinti összesített átlag:

A tartalomelemzés során elért eredmények az összesen 50 adható pontból:			
	Honlap	Szektor megjelölés	Átlagpontoszám
1.	https://palyaorientacio.nive.hu/	állami	32/50
2.	https://www.oktatas.hu/	állami	34/50
3.	https://tka.hu/nemzetkozi/6464/palyaorientacio-magyarorszagon---kozepiskolasok-szuleinek-oktatoknak	állami	34/50
4.	https://www.felvi.hu/	állami	38/50
5.	https://mienkapalya.hu/	civil	39/50
6.	https://kozepiskolasokszabadegeteme.hu/egyesulet/	civil	39/50
7.	https://www.szakmazzbudapest.hu/home	civil	42/50
8.	https://www.hischool.hu	civil	40/50

10. Függelék (nyilatkozatok)

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Hajdu-Nováczki Eszter Szonja
Neptun-kódja:	M02G0V
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☐ BSc/BA x MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Diplomadolgozat
A munka címe:	A középiskolások pályaeorientációját segítő szervezetek és szakemberek működésének vizsgálata a civil és állami szféra tükrében.

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Parafrazisok készítése, megfogalmazások finomítása, nyelvi stilizálás, ötletelés, új nézőpontok keresése.	ChatGPT (GPT-5, OpenAI, 2025)	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka **mellékletében való csatolása szükséges.**)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve,	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

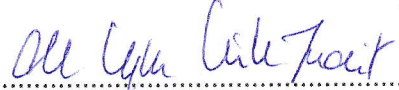
.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségeért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Csákvár, 2025. 11. 09.

.....
Hallgató aláírása

.....
Konzulens/Témavezető aláírása

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT diplomadolgozat eredetiségéről

A hallgató neve: Hajdu-Nováczki Eszter Szonja
A Hallgató Neptun kódja: M02G0V
A dolgozat címe: A középiskolások pályaaorientációját segítő szervezetek és szakemberek működésének vizsgálata a civil és állami szféra tükrében
A megjelenés éve: 2025.
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet Nemzetközi-szabályozási és Gazdasági Jogi Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Csákvár, 2025. november 6.

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

NYILATKOZAT

Hajdu-Nováczki Eszter Szonja (hallgató, Neptun azonosítója: M02GOV) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2025 év november hó 09. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.